

BK Piren

Båtklubb och mötesplats i Västerås centrala delar

Byggnadsminnesutredning

Västerås 1:203
Västerås socken
Västmanlands län

Fredrik Ehlton
Helena Arnell

BK Piren

Byggnadsminnesutredning

Västerås 1:203
Västerås socken
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM130092

*Fredrik Ehlton
Helena Arnell*

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlskatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2013

Omslagsfoto: Vlm_kmvFE-3654

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Fredrik Ehlton, Västmanlands läns museum.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342

Innehåll

Inledning.....	7
Bakgrund och syfte.....	7
Metod	8
BK Piren i kommunens stadsplanering	8
Fördjupad översiktsplan 56	8
Detaljplan för kvarteret Marinan.....	8
Den fria tiden.....	9
Båten, fritiden och klubbarna	11
Båtklubbar i Sverige.....	11
Beskrivning av området	13
Pirens byggnadshistoria.....	13
Områdesbeskrivning och bebyggelsen.....	16
Bebyggelsen	16
Etnologisk undersökning av BK Piren	19
Etnologiskt perspektiv	19
Etnologisk intervju	19
Syfte och frågeställningar.....	20
Metod: Medlemmarnas perspektiv	20
Om BK Piren.....	21
De intervjuade - en presentation.....	21
Historier om båtklubbens framväxt.....	24
I början	24
1950-1970-talen vid ångraftverket	24
Förändringar under 2000-talet.....	25
Idag - 2013	26
BK Piren som social företeelse	27
Arbetarnas båtplatser i Västerås	27
Hur var det med sammanhållningen förr?.....	28
Hur är det idag - 2013?.....	29
Hur ser de intervjuade på framtiden?	30
Äventyrsbadet.....	31
BK Piren om 25 år.....	31
Båtlivet i Västerås och Sverige	32
Båtlivet förr och nu	32

Hamnar för fritidsbåtar i staden	32
Båtlivet i Västerås förr	33
Jämförelse med båtlivet 2013.....	33
Varför väljer medlemmarna BK Piren?	34
Det unika med BK Piren	35
Vad tycker medlemmarna är speciellt?	35
BK Piren som representant för den informella fritiden för arbetare	36
Värt att bevara - de intervjuades syn på skydd och framtid	37
Varför bevara och vad?	37
Medlemmarna.....	37
Icke-medlemmarna.....	38
Vad händer om BK Piren blir ett byggnadsminne	38
Sammanfattning av intervjuerna	39
Kulturhistorisk värdering	41
Immateriella kulturvärden	41
BK Pirens unicitet utifrån ett lokalt, regionalt och nationellt perspektiv.....	42
Kulturhistoriska värden	42
Sammanfattande värdering.....	43
Litteratur och källor.....	45
Administrativa uppgifter	46

Inledning

Västmanlands läns museum har på uppdrag av Länsstyrelsen i Västmanlands län genomfört en byggnadsminnesutredning för Båtklubben Piren. Utredningen utfördes med anledning av att fråga om byggnadsminnesförklaring väcktes den 29 maj 2006.

Arbetet har omfattat en översiktlig byggnadsinventering, fotodokumentation, arkiv- och litteraturstudier samt identifiering av de kulturhistoriska värden som platsen och klubben besitter. En stor del var att även genomföra etnologiska intervjuer med människor som har koppling till båtklubben. Arbetet med utredningen och intervjuerna har utförts av byggnadsantikvarie Fredrik Ehlton och etnolog Helena Arnell vid Västmanlands läns museum. Rapporten sammanställdes under oktober och november 2013.

Bakgrund och syfte

Fråga om byggnadsminnesförklaring av BK Pirens plåt-och trähus med tillhörande skyddsområde väcktes av Eilif Petersen och K.G. Samourkas. Utredningens syfte är att bilda ett kunskaps- och beslutsunderlag för byggnadsminnesärendet och redogöra för områdets kulturhistoriska värden. Då BK Piren inte bara består av en fysisk kulturhistorisk miljö genomfördes etnologiska studier av klubben och dess medlemmar. Det etnologiska perspektivet användes som underlag för att utreda områdets immateriella kulturvärden.

Karta över området kring BK Piren. Bodarna på Piren är markerade med grönt. Utdrag ur digitala fastighetskartan från 2004. Skala 1:4000.

Metod

Rapporten inleds med en historisk tillbakablick på hur och när de första båtklubbarna startades. Därefter riktas fokus in på BK Piren med en kort historisk och beskrivning av området. Därefter följer den etnologiska studien som ett eget kapitel. Sist görs en sammanfattande analys och identifikation av BK Pirens kulturhistoriska värden.

Den etnologiska studien är egen del i rapporten, men väger in i den kulturhistoriska bedömningen. 12 olika intervjuer genomfördes till studien, och de flesta skedde vid BK Piren eller på museet för fritidsbåtar. Några intervjuer har skett i grupp, andra enskilt. Mer om den etnologiska metoden presenteras i kapitlet ”Etnologisk undersökning av BK Piren”.

BK Piren i kommunens stadsplanering

Piren med bodarna och växtligheten utgör en grön mikromiljö i det annars så särpräglade industriområdet.

Fördjupad översiktsplan 56

I planen är piren utmärkt som park och vattnet precis utanför betecknas som småbåtshamn. BK Piren nämns under ”Stadens liv” som innehåller inriktningar och anger områdets sociala liv och innehåll. BK Piren nämns som en miljö som ska bevaras tillsammans med bland annat ångkraftverket och hamnbassängernas kajer. I den långsiktiga planeringen har ett ställningstagande gjorts. Man menar att BK Piren ska vara kvar som en integrerad del i ett allmänt område. Man tar även upp BK Piren som ett besöksmål som en intressant plats med en kulturell identitet.¹

Översiktsplanens intentioner med ett bevarande av BK Piren-området för allmänt nyttjade är tydligt.

Detaljplan för kvarteret Marinan

I den gällande detaljplanen för Lillåudden och kvarteret Marinan som innefattar båtservice mm, är piren och byggnaderna skyddade på flera sätt. Piren utgör prickad mark som inte får bebyggas. Marken som byggnaderna står på är inte prickad, högsta tillåtna totalhöjd på byggnader är fyra meter. Hela området där båtklubben breder ut sig är skyddat med lilla q. I planbeskrivningen anges att området ges varsamhetsbestämmelser:

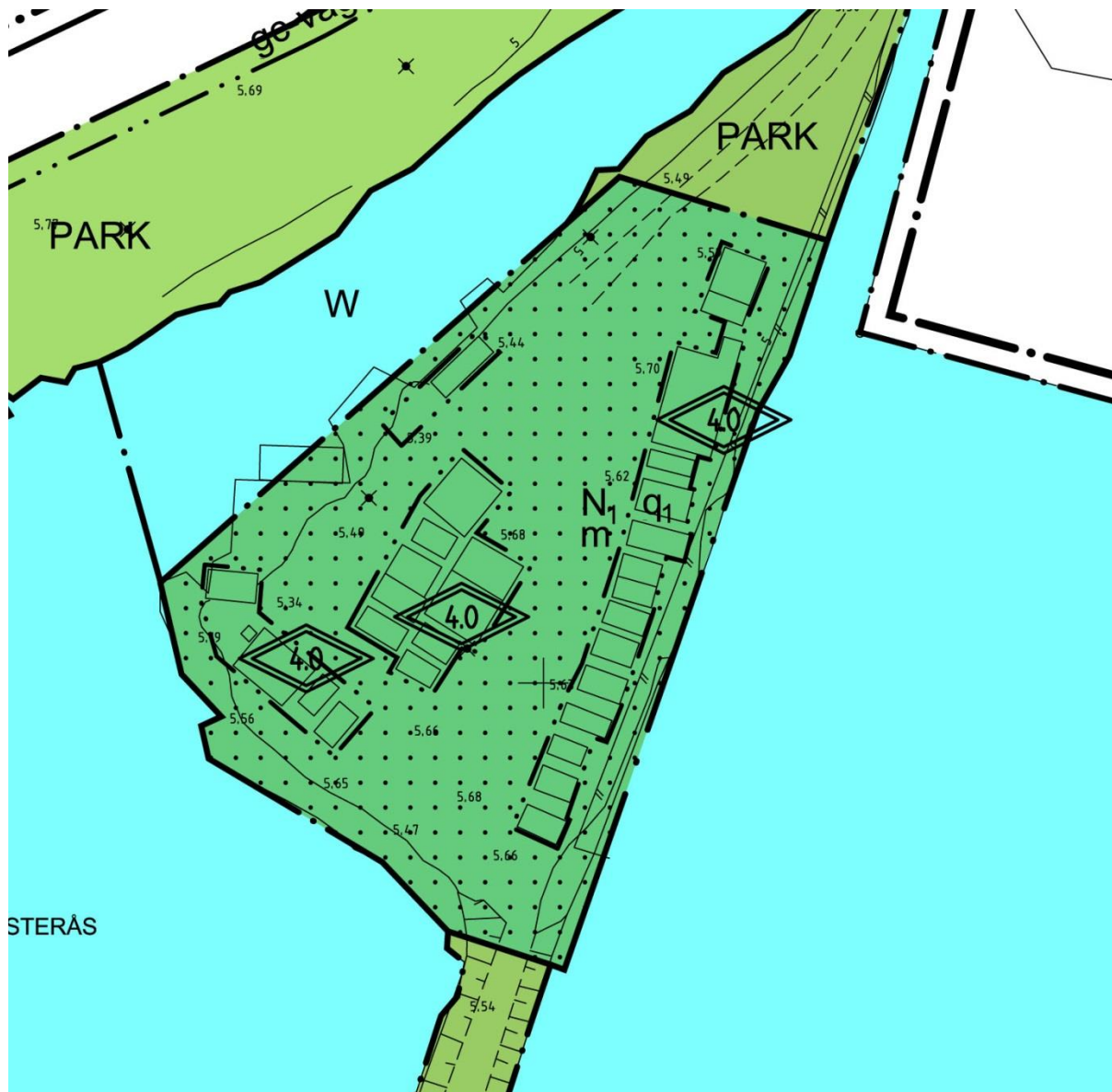
”På piren vid Kraftverkshamnen har BK Piren haft sin verksamhet i över 50 år. Man har idag bryggor, förråd och båtskjul för ca 45 båtar. [...] Området kring BK Piren ges varsamhetsbestämmelser i planen, vilka syftar till att bevara området och dess byggnaders enkla och anspråkslösa karaktär.”²

---

¹ FÖP 56 s 6

² Planbeskrivning för detaljplan kv Marinan, s 7

Detaljbild av detaljplanen för kvarteret Marinan. Byggnaderna på den östra sidan av piren är märkta med q1 som enligt planbestämmelserna innebär att området och dess byggnader skall behålla sin enkla och anspråkslösa karaktär.³

Delar av BK Piren har alltså i dagsläget ett formellt skydd vad gäller karaktären av bebyggelsen på piren. Skyddet omfattar inte något skydd mot rivning av de befintliga byggnaderna. Planbestämmelserna är mer utformade som riktlinjer för ändring av befintlig bebyggelse samt utformning av ny bebyggelse.

Den fria tiden

Under tiden innan sekelskiftet 1900 var främst aristokratin och de mer bemedlade klasserna i samhället som hade tid som var avsatt för fria aktiviteter. Under slutet av 1800-talet pågick en hetsig diskussion om arbetarklassens levnadsvillkor och arbetsmiljö. Det utkom politiska skrifter som bejakade lättja och menade att det kunde användas som ett vapen mot överheten och det kapitalistiska samhället. I början av 1900-talet krävde arbetarrörelsen en reglerad

³ Plankarta från detalj plan för Båtservice m.m. i Kv Marinan, Lillåudden, Västerås

arbetstid. Man menade att dygnet skulle bestå av mer än bara arbete och vila. Parollen ”åtta timmars arbete, åtta timmars frihet, åtta timmars hvila” spriddes under första maj demonstrationerna i slutet av 1800-talet. De åtta timmarna av frihet skulle inte ägnas åt lättja, utan åt umgänge med vänner och familj. Dessutom ansågs det viktigt att vara politiskt aktiv och att utbilda sig. Möjlighet till fritid var långt in på 1900-talet en fråga om klass och social status. Ju mer det moderna samhällets välfärdsprogram utvecklades, ju mer demokratiserades också fritiden.⁴ På 1930-talet ökade antal människor som fick möjlighet till fritid, mycket tack vare den lagstadgade semestern som infördes 1938.

Foto från första maj demonstrationerna 1890 med plakat som kräver förändrade arbetsvillkor.⁵

Som sagt så har fritiden, historiskt sett, varit kopplad till rikedom och en arbetsfri klass. Den arbetsfria klassen behövde inte arbeta på grund av förmögenhet och social ställning. I vissa fall existerar en arbetsfri klass idag med. Fritiden har däremot ofta förknippats med modernismens ideal och strukturer. Ordet fritid definieras som den del av dygnet och veckan som inte upptas av arbete, måltider eller sömn. Fritiden förutsätter alltså någon form av arbete. Det är också därför företeelsen växer fram då lönearbetet blir allt vanligare och arbetarrörelsen starkare. Kravet på fritid är idag knappast mindre än det var under det tidiga 1900-talet. Dessutom gäller fortfarande samma ideal, nämligen att fylla fritiden med meningsfulla aktiviteter.⁶ Denna allmänna uppfattning om att den lediga tiden skulle ägnas åt någonting rationellt har länge haft kritiker. I en recension av utställningen ”Fritiden” i Ystad från 1936 menar man att: ”Det är verkligen lustigt! Förut har man alltid ordnat utställningar,

⁴ Hjelm 2000, s 7f

⁵ Foto Axelsson, Skönvik, 1890, Sundsvall, www.wikipedia.com

⁶ Hjelm 2000, s 8

som ska lära folk något om arbetet och om hur de skola arbeta. Nu gör ni en utställning om hur folk ska roa sig”.⁷

Det var i och med Semesterlagen från 1938 som arbetstagarna gavs rätt till två veckors betald ledighet per år.⁸ Den organiserade fritiden, som på många sätt ansågs vara kontrollerande påtryckningar från stat och myndigheter, hade som syfte att utveckla arbetarna och därmed produktionen.⁹ Vid sidan av detta fanns mer inofficiella mötesplatser och aktiviteter.

Båten, fritiden och klubbarna

Fritidsbåtens historia i Sverige börjar vid mitten av 1800-talet. Från början var det främst de övre samhällsskikten som kunde hålla på med båtsport. Kungliga svenska segel sällskapet (KSSS) grundades 1830 och efter det tillkommer flera segelsällskap i snabb följd. Från början handlade det endast om segelbåtar då motorbåtar var ovanliga och vid sekelskiftet 1900 började även människor från arbetarklassen att gå samman och bilda båtklubbar.

När båtklubbarna bildades bestod medlemmarna främst av båtintresserade män. Det var inte nödvändigt att äga en båt, man kunde lika gärna hjälpa till på någon annans båt.¹⁰ Båtklubbarna var till stor del en social företeelse som, till en början, var en inofficiell mötesplats och strukturerades först när omständigheterna krävde det. Det var ett sätt att umgås med sina vänner.¹¹

I och med att båtklubbarna organiserades köptes eller arrenderades en bit mark. Där anlades sedan varvet med tillhörande anordningar för att ta upp och lägga i båten. Arbetet skedde ideellt och medlemmarna tog på sig olika förtroendeuppdrag inom föreningen. Idag har situationen förändrats och båten är inte längre det enda som familjen ägnar sin fritid åt. Den sociala biten har förvunnit något och båtklubben ses endast som en möjlighet till bryggplats och vinterförvaring av båten.¹²

Båtklubbar i Sverige

En generell undersökning av Sveriges båtklubbar genomfördes, som underlag har en lista över svenska båtklubbar använts¹³. På listan fanns 252 av Sveriges båtklubbar med varav 103 gick att använda i studien. Föreningens tillblivelse och om det fanns någon med liknande historia som BK Piren var de frågor som ställdes till materialet. Sammanfattningsvis kan följande slutsatser göras:

Angående år när föreningarna grundas så sker det ganska löpande. Det finns några perioder då föreningar startar som möjligen kan härledas till historiska händelser och trender.

12% av de undersökta båtklubbarna startades under 1800-talets mitt och slut. Dessa utgörs av segelsällskap med medlemmar från de övre klasserna i samhället. 15% startas under 1900-talets första decennier då motorbåten blir vanligare och renodlade motorbåtsklubbar startas. Nästa trend kommer i och med den lagstadgade semestern på 1930-talet, ungefär 12% startas under åren 1930-talet och 1940 -talet. Under 1960-talet kom de första plastbåtarana som

---

⁷ Nordström, H 1936, s 28f

⁸ Hjelm 2000, s 15

⁹ Iwanowski, S & Værnéus, A 2005, s 6

¹⁰ Sjöhistoriska

¹¹ Iwanowski, S & Værnéus, A 2005, s 6

¹² Sjöhistoriska

¹³ www.batklubbar.se

gjorde att en helt ny kategori båtfolk skaffade båt. Ca 15% av de undersökta båtklubbarna startas under 1960-talet och under 1970-talet fortsätter den ökande trenden. De föreningar som startar under 1980-talet utgör ca 12% av materialet. 60% av de undersökta båtklubbarna startades efter 1950. Möjligen beror detta på strandskyddslagen som tillkom 1952. Båtklubbarna var ofta informella till sin organisation och för att kunna förhandla med myndigheter var de tvungna att starta en mer ordnad förening för att få dispens från strandskyddet. Ökningen av båtklubbar beror säkerligen även på välfärdsamhällets utbyggande.

Beskrivning av området

Pirens byggnadshistoria

Piren består troligen av fyllnadsmaterial från tiden då ångkraftverket uppfördes 1915. Innan var här endast vassbevuxen våtmark och På häradskartan från 1905-11 syns inte piren. Båtverksamheten verkar kommit igång på 1920-talet, då i liten skala. På ett flygfoto från 1930-talets början syns bryggor och mindre båtar ligga i vassen. Enligt medlemmar i BK Piren ska de första bodarna byggts på 1930-talet.

Flygfoto över piren och ångkraftverket. Bryggor har börjat att byggas och mindre båtar ligger i vattnet. Vlm_FLY 1015, Foto från 1930-talet början.¹⁴

Området kring piren var kraftigt förorenat. Ångkraftverkets kol förvarades i direkt angränsning till piren och reningsverkets utlopp gick ut i vattnet precis bredvid piren. Detta gjorde att området inte användes till någonting speciellt. Enligt medlemmarna i BK Piren fanns det tidigare ett lådsnickeri vid piren som var kopplat till ASEA. Snickeriet tillverkade lådor till ASEAS maskiner. Snickeriet släppte bara in de som hade en båt och på så vis startade verksamheten på piren.¹⁵

---

¹⁴ Vlm arkiv

¹⁵ Muntlig uppgift

På fotografier från senare delen av 1930-talet har några bodar uppförts och båtlivet kommit igång ordentligt och en brygga kan ses gå ut i vattnet.

Bebyggelse har börjat växa fram på piren. Foto troligen från mitten av 1930-talet¹⁶

Bodbebyggelsen på piren växer succesivt men ingen formell båtklubb bildas. Piren blir en informell mötesplats där till och med hela familjer spenderar sin fritid. Båtarna används inte bara till nöje, många fiskar för att dryga ut matkassan. På 1950-talet har samlingen bodar vuxit och fyller ut piren.

Foto troligen från 1950-talet. Båtverksamheten är väl etablerad på piren och bebyggelsen börjar likna dagens omfattning. Till höger i bild syns kolköarna som tillhör Ångkraftverket.¹⁷

¹⁶ Foto från Föreningen Ångkraftverkets vänner, 0606-96a

¹⁷ Foto från föreningen Ångkraftverkets vänner, 0602-54-3

På 1950-talet har piren fått den karaktär som finns bevarad än idag. Bodarna uppfördes med återvunnet material från bland annat ASEA:s verkstäder.

En tydlig bild över hur bebyggelsen på piren växer fram på 1950-talet. Flera av bodarna finns kvar idag. Foto från 1958.¹⁸

Antalet bodarna har sedan vuxit till antalet. Vissa har även ersatts med nya skjul och andra förändrats i sin utformning.

Då ångkraftverket, hamnen och stationsområdet haft karaktären av industriområde har stora förändringar skett i bebyggelsen. Området har förtätats i och med att verksamheter byggts ut och nya verksamheter etablerat sig. Piren har lämnats ganska oförändrad sedan 1950-talet, nya bryggor har byggts och skjul har tillkommit men karaktären har bibehållits. Området har förändrats mycket under de senaste åren och delar av den äldre industribebyggelsen har rivits.

---

¹⁸ Foto från föreningen ångkraftverkets vänner, 0602-54a-1.

Båtklubben Piren grundades 1985 i samband med att personerna som hade sina båtar där kände av ett förändringstryck i området. De kände sig tvungna att starta en förening för att kunna förhandla om sin rätt att få vara kvar med kommunen. Sedan dess har båtklubben arrenderat marken på piren, skjulen ägs av medlemmarna själva.

Områdesbeskrivning och bebyggelsen

Området består av en liten pir som går ut i den gamla kraftverksdammen. Bebyggelsen består av små skjul och bodar. Sinuskorrugerad plåt är de vanligaste fasadmaterialet och taken är plana eller sadeltak. De flesta är vinklade med gaveln mot innergården. Innergården består av en grusad vändplan. En väg löper runt skjulen i mitten.

Från pirens spets löper en brygga ut i vattnet. Längs pirens östra kant löper även bryggor och på den västra går mindre bryggor ut i vattnet för enstaka båtar.

Bebyggelsen

Skjulen och bodarna består av lite olika typer, mycket beroende på deras tillkomsttid. Några ursprungliga bodar finns kvar och är relativt välbevarade sedan uppförandet.

Vlm_kmvFE-3645

Vlm_kmvFE-3651

Vlm_kmvFE-3630

Bild Id: Vlm_kmvFE-3631

Vlm_kmvFE-3649

De flesta skjulen består av enkla regelverkskonstruktioner som klätts med plåt eller träpanel. Det finns även exempel på lastcontainrar som ställts dit och sedan byggts på med ett sadeltak.

De idag ca 30 bodarna ligger längsmed den grusväg som löper runt piren, den inre bebyggelse bildar en liten sammanhållen grupp. Området kring bebyggelsen är öppen med gräs som växer mellan vägen och vattnet. Den landtunga som löper ut ännu längre i vattnet från båtklubben är tätt bevuxen med träd och buskar. Från landtungan går en större brygga ut som tillhör en

annan båtklubb.

Bild Id: Vlm_kmvFE-3662

De flesta av bodarna är så pass små att endast en båt får plats. Vissa skjul är däremot större och rymmer enklare verkstäder och kokutrymmen. Många sitter även ihop och bildar större byggnadskroppar. Det finns bara en bod som har den egentliga funktionen av ett båthus och ligger halvt ut i vattnet, tidigare har det funnits fler av byggnadstypen som är klädd med locklistpanel och målad med röd slamfärg.

Bild Id: Vlm_kmvFE-3675

Vlm_kmvFE-3657

Bodarna som ligger längsmed vattnet har ibland utnyttjat detta och lagt sina bryggor direkt ut i vattnet, vissa har även byggt uteplatser på baksidan.

De många olika materialen och utformningar på bodarna bildar ett gytter som har en ålderdomlig karaktär. I områdets omedelbara närhet ligger ångkraftverket och byggnader som anknyter till detta. Västerut sträcker sig idag en parkering och sedan modernare båthus och stationsområdets industribebyggelse. Längre österut finns också en småbåtshamn vid det nya

bostadsområdet på Öster mälärstrand.

Foton som ger en uppfattning om bebyggelsens karaktär på BK-Piren. Foto: Vlm_kmvFE-3627, Vlm_kmvFE-3629, Vlm_kmvFE-3596, 3628, Vlm_kmvFE-3642, 3635, Vlm_kmvFE-3647, Vlm_kmvFE-3592.

Etnologisk undersökning av BK Piren

Etnologiskt perspektiv

Etnologer studerar det myllrande livet, de naturliga situationerna, de komplexa händelserna.¹⁹ Den gemensamma nämnaren för etnologiska studier är att det finns ett intresse för hur kultur skapas, förändras och brukas i vardagen. Det finns ett intresse för vardagslivet och den lilla människan.²⁰

I centrum för den etnologiska undersökningen står i allmänhet individer, och det är deras konkreta handlande i vardagen som undersöks. Mycket etnologisk forskning går ut på att undersöka hur individer blir del av större kollektiv, hur värdegemenskaper skapas, upprätthålls och vittrar sönder.

Den etnologiska undersökningen kring BK Piren är en samtidsdokumentation som syftar till att undersöka både dåtid, nutid och framtid. Genom intervjuer försöker vi ta reda på vad människor i och kring Båtklubben Piren minns och tycker kring ett antal frågeställningar. Intervjuerna ger inga fullödiga livsberättelser utan har utgått från ett avgränsat ämne båtliv vid Båtklubben Piren och i Västerås.

Etnologisk intervju

Etnologer brukar blanda informella samtal med mera formaliserade intervjuer. Intervjun ger möjlighet att borra på djupet. Genom följdfrågor, uppmuntran att berätta mer och förklara tydligare får den intervjuade chansen att reflektera.

De intervjuer som genomförts har ibland haft mer karaktär av samtal i grupp och andra gånger varit djupare intervjuer med enskilda personer. Även om flera besök gjorts vid området Piren och flera av intervjuerna genomförts där har inga egentliga fältstudier gjorts, vilket är brukligt i etnologisk undersökning. Tiden har helt enkelt inte medgett detta. Ett etnologiskt fältarbete innebär att man spenderar tid på platsen, och observerar människorna och företeelserna som undersökningen handlar om. Genom att knyta och upprätthålla sociala relationer får man möjligheter att komma längre in i gemenskapen än vad som är möjligt för en tillfällig besökare och därigenom på ett djupare plan försöka förstå det gemensamma tänkandet i gruppen. Att observera människor på deras arena kan berätta andra saker än det som framkommer i intervjuer; man kan få syn på det vardagliga, triviala som de intervjuade inte ens tänker på att berätta. Därför är undersökningen inte en fullödig etnologisk analys av helheten. Med ett antal frågeställningar har vi genom intervjuer försökt få svar på våra frågeställningar. I redovisningen nedan har vi låtit medlemmarnas åsikter få tala för sig själv och dragit några slutsatser utifrån det.

Frågorna har varit blandade och intervjuerna har handlat om allt från rent faktasökande, minnen, åsikter, jämförelser över tid och synpunkter på framtiden. Eftersom vi inte hittat särskilt mycket källmaterial som kan berätta om BK Piren eller andra liknande båtklubbar eller företeelser, får intervjuerna också tjäna som källor till kunskap om båtlivet i Västerås i allmänhet och om BK Piren i synnerhet. Det är byggt på minnen och fragmentarisk kunskap och alltså inte helt tillförlitliga källor.

Det finns risker med intervjun som metod. Dels har den som intervjuat omedvetet kunnat påverka svaren och styra samtalet. De intervjuade kan också tillrättalägga svaren för att de

---

¹⁹ Ehn, Billy och Löfgren Orvar. Vardagslivets etnologi – reflektioner kring en kulturvetenskap

²⁰ Ehn, Billy och Löfgren Orvar. Vardagslivets etnologi – reflektioner kring en kulturvetenskap

vet att deras svar kan påverka klubbens framtid. De intervjuer som genomförts i grupp medför också att informanterna i högre grad håller med varandra, och det blir svårare att fånga enskilda medlemmars synpunkter och tankar. Det är en begränsad grupp människor som inte kan förväntas svara för några andra synpunkter än sina egna. Dessutom har kontakterna med de medlemmar som intervjuats fått genom att de själva valt de som ska intervjuas. Det kanske inte är de mest kritiska medlemmarna som fått komma till tals. Resultaten är tolkningar utifrån det material som tagits fram.

Syfte och frågeställningar

Syftet med en etnologisk del av undersökningen har varit att försöka utreda vad som är unikt och speciellt med Båtklubben Piren. Kan det finnas annat än rent byggnadstekniska delar som är värt att bevara? Vad anser medlemmarna och hur beskriver de själva klubben och området?

Vi sammanställde ett antal frågor som ställts till alla de intervjuade. Vi har bett informanterna att berätta om sin historia i båtklubben och om båtlivet vid Piren. Vi har också frågat vad de tycker är unikt med Båtklubben Piren, hur det förändrats över tid och hur de ser på framtiden. De har fått reflektera kring förändringar i området och hur de ser på bevarande av Piren. Genom att också träffa två personer som har stor erfarenhet av båtlivet i Västerås, men som inte är medlemmar i BK Piren, har vi också försökt få fram jämförelser med övrigt båtliv i Västerås.

Metod: Medlemmarnas perspektiv

12 olika intervjuer har genomförts. De flesta intervjuer har genomförts vid BK Piren eller på museet för fritidsbåtar. Några av praktiska skäl på Karlsgatan 2. Några intervjuer har skett i grupp, andra enskilt. I presentationen nedan märks ingen skillnad på hur och var intervjuerna skett. Texten är i stora drag presenterad som ett slags samtal med alla intervjuade där deras ord redovisas.

Informanterna representerar olika åldrar och de har varit medlemmar olika länge. Två icke-medlemmar har också intervjuats för att ge så bred bild som möjligt. De har god inblick i stadens båtliv.

Alla intervjuer finns sparade på USB-sticka på Västmanlands läns museum. De finns också renskrivna. Inte alla intervjuer/samtal är ordagrant nedtecknade eftersom fler intervjuer gjordes i grupp och har krävt redigering för att bli begripliga.

Alla namn i redovisningen är fingerade, men fakta kring ålder och medlemskap etc. är riktiga.

Om BK Piren

De intervjuade - en presentation

Medlemmar ur BK Piren under ett informationsmöte inför byggnadsminnesutredningen. Foto: Vlm_kmvFE-3586

Medlemmar i BK Piren

Alf född 1933, medlem sen 1945

Alf är uppväxt i området, hans pappa jobbade för Vattenfall vid Ångkraftverket. Även han själv arbetade där en kortare period, kanske 2 år. Han växte upp i de Hahrska radhusen som byggdes för Ångkraftverkets personal. Han började vara vid Piren på grund av sitt intresse för fiske och båtar i tonåren.

Berit född 1933, medlem sen 1963

Berit kom in vid Piren i samband med giftermål med en medlem. Berit berättar om den stora gemenskap som fanns på 60-talet. Det var fritt och öppet, stor sammanhållning. Några hade till och med potatisland vid skjulen och deras barn var små och sprang här. Det var mysigt och annorlunda än vid andra båtplatser, minns Berit. Hon och hennes man har inte längre någon egen båt, men deras dotter har en öppen båt vid Piren.

Karin född 1934, medlem sen 1960-talet

Karins pappa arbetade vid Vattenfall och det gjorde hennes make också, därför kom hon med vid Piren. Det var maken som tyckte om att vara på sjön och Karin fick lov att lära sig. När hon och maken började vid Piren fanns redan ett gäng som höll till där. De fick ett eget skjul så småningom och började bygga en husbåt – en som man bor i på somrarna. Makarna hade ett stort skjul där de brukade ha fester och möten förr.

Maken dog år 2000 och sen dess har Karin ingen båt, men är ändå kvar. Nu söker hon gemenskapen.

Evert "Snickarn", född 1919, medlem sen 1949

Det var båtintresset som gjorde att Evert hamnade vid Piren. Han hade från början båt på andra sidan kanalen, vid Lillån. Han hade inga egna kopplingar till Ångkraftverket, men hade en bekant som jobbade där och som tog med honom och såg till att han fick ett skjul. Evert har alltid använt sin båt till att fiska och från början fiskade alla som var vid Piren. Han har tagit upp mycket gös genom åren. I våras gav han bort båten, men fram till dess har han varit ute på sjön. Hans barn har förbjudit honom att fortsätta, berättar han.

Kicki, född 1948, medlem sen 1950-talet, sen barndomen

Kickis pappa arbetade vid Vattenfall och hon har, liksom Alf, växt upp i de Hahrska radhusen. Hennes pappa hade båt i Lillån föst, men efter något år flyttade de till Piren. Föräldrarna hade båt vid Piren och hon var mycket där som barn. De var alltid vid Piren; de hade alltid någon slags båt och till och med en husvagn hade de där. "Det var som deras sommarställe". Kicki flyttade hemifrån när hon var 18 år och då slutade hon vara vid Piren annat än när hon hälsade på föräldrarna och brorsan. Hon och hennes första man hade ingen båt. Hennes nuvarande man och hon skaffade båt på 80-talet och sen dess har hon varit vid Piren. Hon kände många som varit här när hon var barn när hon kom tillbaka till Piren. Kicki har fem syskon och även en av Kickis bröder har haft skjul vid Piren. Nu har Kickis son också skjul på platsen, men han har sin segelbåt vid Mälarparken.

Lennart, född 1943, medlem sen 1980-81

Lennart är ingift i båtklubben sen över 30 år. Han hade med sig båtintresset, han har haft båt hela sitt liv i princip. Den första egna båten var en roddbåt som han fick av sin pappa när han var 11 år. Lennart är inte uppvuxen i Västerås, hans båtlivet började vid havet. Lennart är med i styrelsen för BK Piren.

Lars, född 1945, medlem sen slutet av 1990-talet

Lars medlemskap i klubben började med att han köpte loss tomten och skjulet bredvid från ett dödsbo. Det var en bekant till Lars som dog och skjulet passade Lars syfte, som är att renovera gamla båtar och cyklar. Han rev skjulet och byggde nytt på 1990-talet. Han har renoverat flera båtar, bland annat en salongsbåt och en mindre träbåt i mahogny. Numera har han en roddbåt i mahogny, men den räknas inte som veteranbåt tycker Leif.

Tommy, född 1947, medlem sen 2012

Tommy har haft båt på andra sidan kanalen sedan barnsben. Hans "farsa" köpte båt 1936 och därför har han varit i båtlivet sen han föddes. Han köpte sin första egna båt 1963 – en plastbåt. Många gubbar tittade snett på grund av detta. Han jobbade av kostnaden i den cykelverkstad där han köpte den.

Idag har Tommy en Pelle Petterson-båt. Det är världens mest sålda segelbåt, enligt Tommy. Han är också medlem i båtklubben Sextanten, men kom med vid Piren för ungefär ett år sen genom en vän som är medlem.

Mikael, född 1969, medlem sen barndomen

Mikael minns inte riktigt när han började vara vid Piren eftersom han var så liten då. Evert "Snickarn" är hans farfars kusin och farfar Tage var medlem i klubben liksom Mikael's pappa och han själv. Han började hänga med sin pappa till Piren när han var liten.

Mikael's farfar hade inga kopplingar till Ångkraftverket, han jobbade vid Metallverken på gjuteriet. Hur han blev med vid Piren vet inte Mikael. Det skjul som farfar hade ärvdes av hans pappa och efter det tog han själv över. Det skjulet rasade ihop och Mikael hade inte tid att renovera det. Därför sålde han det för ungefär 2 år sen. Nu står ett nybyggt skjul på samma

plats. Självt har Mikael $\frac{1}{4}$ av ett större skjul som han delar med två personer till.

För 20 år sen blev det ett uppehåll med att hålla till vid Piren. Det började med att han fick sin båt förstörd. I samma veva fick han barn och då blev båten liggandes på land och han var inte här så mycket. Sen renoverade han båten och kom tillbaka. Men han har haft båtplats här i 25 år. Innan han hade egen båtplats hade pappa en liten båt som han lånade för att vara ute och fiska.

Idag använder Mikael sin båt för att fiska, mest gädda och abborre. Han har en öppen styrpulpbåt. Han har en dotter som studerar på annan ort. Han vet inte i dagsläget om hon är intresserad av att ta över.

Mikael är med i styrelsen för BK Piren.

David, född 1965, medlem sen början av 2000-talet

David's båthistoria går tillbaka till 1991 då han tillsammans med sin nuvarande hustru köpte en billig gammal träbåt från 1949. Han är inte uppvuxen i båtmiljö på sjön och inte hans fru heller, men de ville vara på sjön. Han rörde sig mycket i Mälarparken och på Notudden som barn. Idag har hans familj en lite nyare båt från 1964, en träbåt. Det har alltid varit motorbåtar. David är också medlem i BK Vega, det har han varit sen han skaffade första båten.

Det var några vänner som fick dem med i BK Piren. Vännerna var redan medlemmar och mannen i den familjen har varit med i Piren sen tonåren.

Innan de hamnade vid Piren hade de sin båt i Mälarparken. De blev medlemmar innan den stora bryggan byggdes och det fanns många små bryggor. Tanken från början var att de skulle kunna bygga en egen brygga.

David berättar att det tog några år för dem att få båtplats och skjul. Först fick de båtplatsen och skjulet fick de så småningom också med hjälp av sina vänner.

Två intervjuer med båtkunniga västeråsare som inte är medlemmar i BK Piren

Arne född 1942 engagerad i båtlivet runt Mälarparken och i museet för fritidsbåtar

Arne är infödd Västeråsare som är uppfödd med båtar och vid Mälaren – både med fiske och segling. Hans farfar var en av pionjärerna i Segelsällskapet Aros.

Han är ordförande för museet och verksam i båtlivet i området kring Ångkraftverket och i Västerås. Han har sin veteranbåt vid Öster Mälarstrand. De är några stycken med veteranbåtar som samlats kring Mälarparken.

Sten född 1940 aktiv i föreningen SS Aros och utredare för båtupptagning

Även Sten är infödd Västeråsare som sysslats med båtar sen barndomen. Han är uppvuxen i en så kallad Mälar-22:a och i Seglarsällskapet Aros, där han fortfarande är aktiv medlem. På 90-talet var han ordförande i Seglarsällskapet och han gjorde också utredningen 2007 som låg till grund för båtupptagningarna vid Lövudden på uppdrag åt Västerås stad. Hans pappa och farfar var åkare, småföretagare. I sitt liv uppskattar han att han haft 14 båtar. I dag har familjen två båtar och båtintresset lever vidare i nästa generation också.

Historier om båtklubbens framväxt

I början

Det finns inte många kvar som varit med från början. Därför är det lite osäkert precis när Vattenfall lät sina anställda börja vara med sina båtar nere vid Piren. Lars tror att det funnits båtliv här sen 30-talet. Två av de som intervjuats har varit med sen 1940-talet.

När Alf började vara vid Piren i mitten av 40-talet var det kanske sex till sju som hade båt där och kanske tre till fyra skjul minns han. Det fanns kanaler längre ner på Piren där fraktbåtar med virke kom in. Det fanns tre kanaler och bara halva Piren fanns då. Alf berättar att det ibland kom ryssbåtar som började meta mört så fort de kommit in.

Alf minns också "gubbar" som jobbade i verkstaden som var det stora skjulet som fortfarande står kvar på området. Där tillverkades lådor som ASEA använde att transportera maskiner i, berättar Alf. Bara de som hade båt fick tillåtelse att komma in vid Piren efter ASEA flyttat dit. Från början var det ingen som hade stora båtar, mest mindre roddbåtar, minns Alf.

Arne berättar att Båtklubben Piren kom till genom dem som jobbade på Kraftverket och hade sin fritidsbåtar därnere. Det var de som var intresserade av fiske. De kanske drygade ut matkassan på det viset, tror Arne. I området finns idag båthus som står ända ner i vattnet och en slip ner i vattnet där man sjösatte båtarna förr. Från början fanns inte namnet Piren, i folkmun har det kallats Skitviken.

Även Kicki berättar att det från början var Vattenfalls personal som höll till vid Piren. Men senare kunde man även få plats genom kontakter eller släktskap. Först efter 1985 blev det ordning med det där med medlemskap.

Här kom båtarna som lossade och lastade säd, minns Tommy. Allt från industrin i Bergslagen kom med järnväg. Det var en blandning av fritidsbåtar och fartyg.

Karin berättar om ryska kolbåtar som kom till Ångkraftverket med kol till de stora kolladorna. De bjöd på sprit, minns Karin.

Många av skjulen är troligen byggda av stulet virke från ASEA och Metallverken tror Arne.

1950-1970-talen vid ångkraftverket

Arne berättar om området kring Ångkraftverket. Vattenfall hade sitt förråd som gick ända långt bort mot Öster Mälarstrand. Där förvarade de sina ledningsstolpar. I anslutning till det fick båtägare bygga båtskjul som stått kvar i området ända fram till 2007, då all verksamhet flyttade till Lövudden. Hela området från Ångkraftverket och bort till dagens Mälarpark var starkt förorenat, berättar Arne vidare. Man hade stora bassänger där man sänkte ner stolparna. Det hände då och då att hela kar läckte ut. Man har också galvaniserat stolpar på platsen och det fanns ett kolupplag där. Ångkraftverkets hamn byggdes för att de stora kolbåtarna skulle komma in, berättar Arne. Han har fått berättat att när Ångkraftverket gick som bäst på 50-talet producerade de 4 ton aska i timmen. Själv bodde han på Kristiansborg och ibland på vintern minns han att snön blev svart när vinden låg på åt det hållet. Den askan får de sanera när de bygger i området idag, berättar Arne.

När Berit började vara vid Piren på 60-talet fanns många skjul byggda och det var inte längre bara de som arbetade vid Ångkraftverket som var medlemmar. För 50 år sen var det mest träbåtar, några med överbyggnad, minns Berit. Det fanns någon segelbåt och Mälarbåtar. Men det var ingen plasttid.

När Vattenfall inte längre ägde och drev Ångkraftverket tog kommunen över marken på 80-talet. För att arrendera marken fick man lov att bilda båtklubb och det blev aktuellt 1985. Då bildades Båtklubben Piren för att få till ett arrendeavtal med Västerås stad. "Förut har det bara gått för lösa boliner, det var inte så noga. Inte så noga i stan heller i de klubbarna" berättar

Lars.

Evert berättar att båtklubben bildades när det hördes rykten om att nån annan förening var ute efter Piren. Han hade kontakt med någon på kommunen och det bestämdes att de skulle bilda klubb. Han tycker relationen med Västerås har varit bra. De har byggt en brygga som klubben köpt loss. ”Har vi en förening är det inte lika enkelt att bara skjutsa bort oss. Så har jag förstått historien.” säger David. Han har hört att föreningen bildades när man började förstå att Piren hotades att tas bort.

Förändringar under 2000-talet

När David kom med i klubben i början av 2000-talet fanns de gamla bryggorna kvar. Folk hade lite egna bryggor som var hemsnickrade, berättar han. De såg ut ungefär som skjulen. 2007 revs alla gamla bryggor. Västerås stad byggde en ny sammanhållen brygga. När de muddrade tog de bort varenda brygga här, berättar Lars. ”Men vi hade tur, en kille som har varit i stadsledningen är medlem här, delägare. Han lyckades göra så vi fick köpa loss bryggan”. Davids familj fick ställa sig i kö för att få en båtplats vid den nya bryggan. Han minns att de som varit med länge i klubben hade förtur till de nya bryggplatserna. ”Du vet, jag har varit här sen 60-talet och min far före det och så vidare. En del kanske det går fortare för, det beror på kopplingen till det hela känns det som , vem du har bakom dig.” Bara för att man är medlem är man inte garanterad båtplats, berättar han.

Karin minns att de hade ett litet grönt klubbhus först. Det klubbhus som finns här nu är nog ca 20 år gammalt tror Karin.

Klubbhuset är lite litet. Det är en byggkupa. Därför brukar klubben ha sina årsmöten i museets för fritidsbåtar, berättar Lennart.

Vy över bryggan där BK-Pirens medlemmar har sina båtar. Vlm_kmvFE-3595

Idag - 2013

Båtklubben har idag mellan 45-50 medlemmar och det finns 39-40 skjul. Klubben arrenderar marken av Västerås stad, men äger alla skjulen och bryggorna. Äldsta medlemmen Evert är 94 år och har varit med i 68 år. Idag är det bara några stycken som har rötter i Vattenfall, kanske en handfull tror Lars.

Det finns fler båtar än skjul och fler medlemmar än både båtar och skjul. I Båtklubben Piren betalar man för sin båtplats och arrende för skjul. Det är samma summa oavsett vilket skjul man har. Båtklubben är attraktiv för att de har billigare priser än Västerås stad, berättar Lennart. Klubben har god ekonomi. Skjulen används bara till småbåtar.

På området finns skjul som ägs av icke medlemmar. De hade skjulen långt innan klubben bildades. Det finns t ex ett skjul med en gammal DKV i . Mannen som äger skjulet vill inte släppa skjulet förrän klubben hittat en annan parkeringsplats till den gamla bilen som stått parkerad i skjulet i minst 35 år, berättar Lennart. Egentligen ska man vara medlem i klubben för att få ha ett skjul, men de som hade ett skjul innan klubben bildades får ha dem kvar bara de betalar arrende. Andra använder sin skjul enbart till förråd. De är medlemmar i klubben, men är aldrig vid Piren.

Vid Piren märks inte lika mycket av det förändrade båtlivet i stan tycker David. Där finns de som har småbåtar och fiskar väldigt mycket kvar. Förutom båten har de kanske en husbil eller sommarstuga nån annanstans, men vid Piren är det småbåt och fiske som gäller. Det finns inte så många stora och dyra båtar. David tror att den större bryggan rymmer ungefär 20 båtar. Sen finns ett antal platser uppåt kanalen också, men där ryms bara småbåtar. Sammanlagt kanske det finns plats för 25-30 båtar tror David. Men stora båtar finns inte mycket plats för - max 6-8 stora båtar finns det plats för.

Numera finns alla sorters båtar , även större, berättar Berit. Det finns t ex en stor husbåt och en plåtbåt berättar Berit.

Det är inte många som har gamla båtar vid Piren, berättar Lars. Mikael berättar att de flesta har båten kvar vid Piren över vintern. De som har större båtar har problem med upptagning. Dessa måste tas upp på andra sidan och köras med traktor till Piren.

Kicki berättar att det är renare runt Piren nuförtiden. ”Snön var aldrig vit här förr. Det är finare här nu.” Men utseendemässigt ser det annorlunda ut tycker hon. De har skalat bort allt det charmiga – alla träd och buskar försvann när de byggde om. Men annars ser det ut precis som när Kicki var liten tycker hon. Mycket har egentligen blivit bättre också, menar Berit. Det har varit ruffigare vid Piren än det är idag. När de hade kol blev allt svart och det var sotigt.

Flera av medlemmarna beskriver ett rikt djurliv vid Piren. Bäver, utter, mink finns där och till och med en gammal sköldpadda som överlever tack vare utsläpp från reningsverket som gör att vattnet aldrig fryser.

Området runt Piren är väldigt populärt för fågelskådare berättar Lennart. Trots att mycket träd och buskage tagits bort finns det t ex kungsfiskare där.

Han berättar vidare att det skett ett generationsskifte. I klubben finns många medlemmar som är mellan 60-90 år – det är inte så många som är under 60. Men de som är i pensionsåldern har barn och barnbarn som kan ta över. Det har hela tiden varit generationsskiften och utseendet vid Piren har varit detsamma även om folk skiftat hela tiden. ”På nåt sätt känns det som en trygghet i det dagliga livet. Man är med för att få en gemenskap”, menar Lennart.

BK Piren som social företeelse

Arbetarnas båtplatser i Västerås

Båtklubben Piren har en tydlig koppling till Vattenfall och Ångkraftverket. Det var arbetarna som fick tillstånd av Ångkraftverket att använda Piren till fiske och små båtplatser. I boken Ångkraftverket i Västerås framkommer det att Vattenfalls personal drev olika idrottsföreningar som fick bidrag av företaget. Där sysslade de med fotboll, bandy, handboll och tennis bland annat.²¹ Båtverksamheten finns inte nämnd och hade troligen inget ekonomiskt stöd. Av intervjuerna förstår man att båtlivet vid Piren inte var särskilt organiserat och att det fanns andra liknande båtklubbar som styrdes på samma informella sätt på andra håll i stan. Berit säger att det inte fanns någon koll på vem som byggde förr, det var fritt fram. Arne berättar att det fanns grannar till båtklubben Piren, där Odal ligger idag. Där gick Lillån ut och där fanns också en småbåthamn förr. Där samlades arbetare precis som vid Piren, berättar Arne. Men de var oftast anställda vid ASEA. De hade små båtar som de puttrade ut med för att fiska. Han tror att det började före kriget och fortsatte under 40-50-talet. Efter det byggdes Arosbygdens (nuvarande Odal och) expanderade med kaj. Fritidsbåtarna flyttades ut mot Lögarängen. Där fanns en kanal som kallades Tippviken (vid nuvarande Sjöökrogen) och där låg också bara små snurrbåtar, berättar Arne.

Tommy minns båtlivet runt Lillåudden och Piren. Hans ”farsa” hade båt på andra sidan, och han och kompisarna fiskade på Ångkraftssidan medan farsorna skrapade båtar. ”Det var här det hände, Lillån och Skitviken som man kallade vattnet utanför Piren. Det var för att avloppet gick ut här. ... Det var cykelhandlarna som började sälja båtar.” På båda sidor var det jobbare som hade båtar, berättar Tommy. ”Skulle man se några av de båtar som åkte idag, skulle man inte våga åka ut i dem. De med flytväst ansågs vara lite tontiga.” Tjänstemännen höll till vid kajerna vid Elbakajen. På Lillåudden var det en blandning av byggjobbare, de från ASEA och alla möjliga minns Tommy. Alla skjulen var svartbyggen. ”Farsan betalade kanske 15 spänn för båtplatsen. Då betalade man till Tjocka Algot. Vad han gjorde med pengarna vet man inte. Han var ju den som skötte slipen, macken.” Tommy berättar vidare att sjösättning och upptagning av båtar betalades med brännvin. Det fanns halvlitersbåtar och enlitersbåtar. Han berättar också om farsan som hade kostym när han var på sjön och om tagelmadrassen i båten som var till för att övernatta på. ”Så var man ute lördag och söndag, så läckte det, madrassfan vart blöt och vadmalssovsäcken också. Sen om man hem och så torka den där framåt torsdag-fredag, tagelmadrassen. Rulla ihop den, på cykeln och sen ner. Nuförtiden har man ju dusch och värme i båten.”

Lars fortsätter berätta att de hade bomullstält på båtarna. Regnade det på duken så läckte det in i båten och det var ingen värme alls i sovsäckarna.

Ett annat exempel på det informella båtlivet för arbetarna berättar Sten om – de så kallade Måholmspojken. ”Det var så att söder om Ridön så ligger det en liten arkipelag, bland annat en liten holme som heter Måholmen. Längst ut på udden där någon gång under 30-talet skulle jag tro, samlades ett gäng kompisar med sina båtar längs stranden där. Så småningom satte de upp lite tält. Så småningom byggde de en liten spång ut så att de lättare skulle komma till med båtarna. Till slut utvecklade de det så att så småningom stod det hela små stugor där, massonitstugor och de hade brygga ut i vattnet. Helt informellt. Det där pågick ända fram till 50-talet tror jag. Då råkade det vara så att en lördag när de kom ut låg det en annan båt där vid bryggan de byggt. Då sa de åt honom att här kan du inte ligga, det här är vårt område, du får

---

²¹ Jacobsson, Karl Axel. Ångkraftverket i Västerås

sticka härifrån. Men de hade otur för det råkade vara en kommunaltjänsteman. Så han åkte iväg hem och alarmerade kommunen så att på måndagen då kom de ut från kommunen och rev hela skiten. ” Sten tror säkert att det fanns flera såna informella sammanslutningar i stan.

Men det fanns också ett organiserat båtliv i Västerås. Västerås segelsällskap bildades redan på 1800-talet. Seglandet var länge till för överklassen, berättar Sten. Med tiden var det alltför arbetare och småföretagare som också ville segla, även om de flesta även fortsatt tillhörde överklassen. Segelsällskapet Aros bröt sig ur och blev klubben för arbetare, hantverkare och småföretagare. Idag finns inte den uppdelningen kvar alls, menar Sten. ASEA var väldigt dominerande förr, även om det såklart fanns båtfolk även utanför berättar han. SS Aros dominerades av arbetare från ASEA. ”Var du verktygsslipare på ASEA då gick du med i Aros – var du ingenjör då gick du med i VSS. Det var en klar och tydlig klasskillnad. ” På motorbåtsidan var klasskillnaden inte lika stor, tror Sten. Allt löstes upp i samband med platsbåtsrevolutionen.

Det oorganiserade båtlivet vid Piren fortsatte ända fram till 1980-talet. Då hade tiderna förändrats och det gick inte längre att fortsätta hålla till vid Piren utan att göra upp formalia med markägaren Västerås stad. Därför bildades båtklubben Piren.

Den sociala mötesplatsen förr och nu

En av företeelserna som låg till grund för att det etnologiska perspektivet togs med i den här undersökningen var att försöka förstå vad som är unikt för Båtklubben Piren. Redan i första samtalet med klubbens medlemmar berättade de själva om den starka sammanhållning som finns i klubben och hur den funnits nere vid Piren länge. I intervjuerna har de berättat vidare om sammanhållning, motsättningar mellan gammalt och nytt, utveckling och förändring i klubben. Det har visat sig inte vara en helt samstämmig bild kring det här med gemenskap och några beskriver också baksidorna med den lilla klubben med starka traditioner och hierarkier. Frågan är om sammanhållningen räcker till för att bevara Båtklubben Pirens traditioner och stil över tid?

Hur var det med sammanhållningen förr?

Berit säger: ”Nu är det helt annorlunda. Det har kommit nya killar och tjejer.

Sammanhållningen var bättre förr. Alla har så mycket för sig. Förr hade man mer att prata om, det var inte så mycket TV och sånt. ” Hon berättar att barnen tagit över de äldres skjul och båtplatser.

Karin tycker också det är stor skillnad mot förr. ”Det var ett nöje, man var tvungen att åka hit varje dag – man bodde nästan här. De flesta kom ner hit. ” Hon berättar att många har gått bort av de äldre, men tycker det är roligt att barn och barnbarn finns kvar här.

Saker och ting förändras på grund av utvecklingen, menar Kicki. Förr fanns inte en massa Tv-serier att följa, utan då åkte man till Piren och pratade istället. ”Grill fanns kanske inte, men man tog med sig termos och mat. Man fick höra dagens nytt. ”

Mikael minns mest från barndomen tävlan om vem av farfar och ”Snickarn” som kunde få mest gös. ”Det var alltid lite tävling mellan farfar och Snickarn. Farmor var alltid med. Hon fick alltid mest fisk.” Mikael berättar att de var ute och fiskade på förmiddagen, sen åkte de hem och åt lunch och sen var de ute igen på eftermiddagen. Mikael kommer ihåg hur han stod ute på piren och såg dem långt ute.

Mikael berättar om den otroliga samlingsplats det var här förr. Sen blev det ett generationsskifte och sammanhållningen blev sämre ett tag, på grund av stresssamhället tror

han. Men han tycker att det är på väg tillbaka. Det har kommit in nyare medlemmar som är mer intresserade av att fiska och att hänga härnere. Ett tag var det mer ett ställe att bara förvara båten och ”man sket i det andra”.

”Skillnaden på oss som fortfarande arbetar är att vi träffas mer på helgerna.... Man träffas och snackar lite om till exempel fiske”. Han tycker också att det har blivit fler familjer vid Piren, även om det alltid varit folk i olika åldrar. Men sammanhållningen är på väg tillbaka, tror Mikael. ”Det är mer liv och rörelse härnere nu. Det är barn till de äldre som är med här. Man kommer ihåg varann från man var liten.” Fler och fler är engagerade i det gemensamma tycker han. Klubben försöker få igång gemensamma dagar där det bjuds på korv och mackor. Fler kom också på det sista årsmötet berättar Mikael.

David berättar att det handlat mycket om fiske genom tiderna. Det finns fortfarande några stycken – både äldre och yngre – som är väldigt aktiva med små båtar och fiske. Piren är i hög grad en småbåtshamn fortfarande tycker han. Men sen finns det andra, som han själv, som använder båten på andra sätt. Men de är oftast medlemmar i någon annan båtklubb också.

Hur är det idag - 2013?

Nuförtiden träffas det gamla gänget här varje morgon. Det är ungefär 8-10 stycken – bara pensionärer - berättar Evert. Det finns ett ”järngäng” som är här och fikar varje dag. Pensionärgänget finns här på morgnarna, förr fanns inte folk där på vardagsmorgnar, då var det mycket folk på kvällarna. Då kunde det vara 30-40 personer här på kvällen, berättar Lennart. Idag är det också några som är här på kvällarna, fast inte så många- sällan mer än 5 personer. De flesta är unga som åker ut och fiskar. Klubbens medlemmar träffas när det fest och på helgerna. Han berättar vidare att klubben köpt ett 12 meter långt partytält där klubben kan ha fest. När klubben har fest är det inte bara medlemmarna utan också barn och barnbarn.

Mikael säger att det är styrelsen är väldigt noga med att det ska se snyggt och städat ut vid Piren idag. ”Annars kan det ju bli snack – kolla så det ser ut här – slumkvarter.” Det har styrts upp de senaste 2 åren menar han. Tidigare har barnen som tagit över inte riktigt vågat göra om eller slänga något för att ”pappa kanske blir arg” tror Mikael. Men nu när den yngre generationen tagit över mer och styrelsen har tryckt på har det blivit bättre ordning.

Tommy beskriver att han blev förvånad över vilken sammanhållning som finns i klubben. Han har bara varit medlem i ett knappt ett år, men har redan upplevt att man tar hand om varandra. Han syftar bland annat på att ”Snickarn” som är 94 år hämtas av andra medlemmar varje dag så han kan komma ner och fika vid Piren.

”Det är bara här det är det genuina båtlivet, det är bara den här klubben”, menar Tommy. Han tycker det finns en bra kamratskap där alla har koll på varandra och sakerna.

Men resten kommer bara när det är gratis kaffe och korv, när vi ska städa, menar Lars. Det finns kanske 10-15 som är riktigt engagerade i klubben, de flesta pensionärer. ”Här sitter vi och ljuger året om, även på vintrarna”, säger han. De som är unga har annat att hålla på med, tror Lars. ”De har ungar och så har de kanske köpt hus och håller på och snickrar”.

David upplever att det har funnits två falanger, två familjer eller två grenar i klubben. Han vet inte om det helt enkelt beror på att man har olika intressen och tyr sig till de som är lik en själv. Det finns ett gäng som håller till där mycket på helgerna och under sommarhalvåret då de bor kvar där. De är inte så mycket ute på sjön och gillar att vara där sena kvällar berättar David. Sen finns det andra som dyker upp när det är städdagar och det grillas korv. David familj hör till dem som mest är vid båten, men som är med på städdagarna och kräftsaktiviteterna. Han åker inte gärna ner med sin familj en fredagskväll eftersom det kan gå ganska livat till.

”Det är ett gäng som skrattar och har roligt och spelar gitarr och det blir sent. Har man då två ungar, man har tänkt nån gång ... då kan man åka och bo i båten. Det är ju centralt och bra. Men då är det stökigt här nere, jag upplever det inte som så kul.”

Tommy beskriver samma fenomen som sammanhållning. Folk grillar och spelar musik och det känns som på söder i Stockholm, tycker han. Fast även han medger att ”det blir kanske lite hårdare tag på spånken ibland.”

För att bli ny medlem bli man rekommenderad av nån som redan är medlem, berättar Mikael. Sen skrivs en anmälan till styrelsen och det läggs i en kö och diskuteras på styrelsemötena och slutligen godkänns det på ett årsmöte. I stadgarna står att klubben bara ska ha kring 40 medlemmar, alla får inte plats förklarar Mikael. Han tror att många vill vara medlem i BK Piren för att det är så mysigt.

Lars jämför lite skämtsamt det här med att bli medlem i Piren med medlemskap i Hells Angels. Man blir först en ”hang-around”. Det är för att klubben gärna vill ha medlemmar som är någorlunda likasinnade, menar Lars.

Tommy berättar att det är likadant i båtklubben Sextanten, där han också är medlem. Man blir medlem genom någon annans rekommendation och man blir medlem på prov det första året. Det kollas bland annat hur man uppför sig på fester och dylikt, berättar han.

David menar att klubben är lite sluten, man ska gärna känna nån som rekommenderar en.

Men sammanhållningen har andra sidor också och det här med gamla släktband har sina sidor. David berättar hur det märks att de som varit med länge och gärna i flera släktled har andra fördelar än de som är nyare. Han har en hyfsat stor båt och när han tar upp den läggs den på en stor rörställning med ett tält av presenning som är stort. Hans tanke från början var att den tas upp och ligga vid Piren. Men den var inte helt lättplacerad. Han hittade en lämplig plats, men fick till svar att den platsen alltid använts av någon som varit med länge. ”Min farfars far var här och jag har legat med min segelbåt eller min lilla eka här, och där ska jag ligga.

(...)Då har jag nån gång fått höra – Det här är en småbåtsklubb, du har för stor båt. Men jag tror hade min far varit med från början då tror jag det sett annorlunda ut”. Det är en liten klubb med en lång historia, menar David. Han tror att det gärna blir så i vilken klubb som helst som har en lång historia och folk som varit med länge. ”Det är precis likadant på varvet. Det är alltid så att när du har en kärngrupp som har nånting som de till slut betraktar som nästan sitt eget. Då blir det inofficiella regler, man ska rättas in.”

David har lagt sin båt på andra sidan istället, vid Båtklubbarnas varv. Idag tycker han inte det är några större problem. ”Ju längre man har varit där ju mer accepterad blir man. Idag ser jag mig nog som en del av det. Man lär sig hantera folk” säger David.

Hur ser de intervjuade på framtiden?

En av frågorna som ställdes till de intervjuade handlade om vad de tror om framtiden för Piren. Dels fick de berätta om hur de tror att Piren påverkas av förändringarna kring Ångkraftverket och dels fick de försöka sja om hur det ser ut vid Piren om 10-20 år. Frågan är intressant eftersom frågan om skydd för platsen beror mycket av hur medlemmarna tänker kring sig själva och de som kommer efter dem i föreningen. Det finns också en aspekt kring BK Piren som framtida spännande besöksmål när det plötsligt hamnar mitt i en väldigt publik miljö med nya bostäder och äventyrsbad.

Äventyrsbadet

Lars tycker att badhuset är bra för Piren. Han tror det är därför det här med byggnadsminnesutredning kommit till. ”Får vi bara stämpeln i rumpan så får vi bli kvar” säger han. Han tror inte att badhuset kommer att störa dem och menar att de har bra relationer med PEAB. Han tycker att Piren kunde bli ett båt-kulturcentrum om de får vara kvar. Det finns mycket spännande båthistoria att berätta om Västerås menar han.

För Lennart spelar det ingen större roll i fall området runt Piren förändras, bara Piren får finnas kvar. Det blir säkert uppsnyggt med park och upplyst parkering, tror han. Det kommer att bidra till mindre skadegörelse vid Piren. Han hoppas att det inte innebär att de blir för avskurna från väg in och ut i området.

Det blir mer liv och rörelse och folk får se hur mysigt det är vid Piren tänker Mikael. Men han är rädd att Piren ändå kommer att vara borta om 10 år. Han tror att Västerås stad kommer att fylla igen kanalen och bygga på platsen.

Det positiva blir att Piren får ögonen på sig och måste hålla efter och sköta sig, menar David. Klubben har redan fått en brygga och det har muddrats och snyggt till runt Kraftverket. Det är positivt, tycker han. I och med bostadsbyggandet har det redan försvunnit en del ”märkligt folk” som rört sig i området berättar han.

Lennart tror inte PEAB tar någon särskild hänsyn till Piren när de bygger. Han upplyser att BK Piren redan har ett visst skydd genom stadsplanen. Men om kommunen av någon anledning skulle ta tillbaka marken skulle de förmodligen riva allt på Piren, tror han. Kanske skulle de bygga nya båtskjul på platsen, men då skulle det bli mycket dyrare.

BK Piren om 25 år

Lennart tror inte att allt kommer att fortsätta gå i arv mellan generationer här. Det kommer hela tiden nya medlemmar. ”Helt ärligt kommer det inte att finnas så många kvar om 20-25 år som kommer från det ursprungliga. Men det betyder inte att det måste försvinna, det tillkommer ju hela tiden nytt folk. Jag var ju utböling när jag kom.” Han upplever inte att det finns något motstånd från de nya medlemmarna när det gäller att bevara stället som det är.

Lars tror att gemenskapen vid Piren kommer att fortleva även i framtiden. Det finns en återväxt i klubben, menar han. Men det gäller att se till att behålla det som finns kvar av det gamla båtlivet säger Lars. Tommy tror det ser likadant ut här om 25 år om inte kommunen ”hittar på nåt tok”.

Arne tror att hamnen vid Öster Mälarstrand kommer att byggas ut ytterligare i framtiden. Det kommer att göras plats för större båtar. Han tror däremot inte att Piren kommer att finnas kvar om 10-15 år.

Berit menar att eftersom efterfrågan att få vara med vid Piren är stor, kommer det att finnas nytt folk som kan få det att leva vidare. Alf tycker att det behövs ett ställe som Piren och tror att klubben kommer att leva vidare även med nya medlemmar.

Frågorna ställdes för att försöka utröna om medlemmarna upplever hot utifrån, men också inifrån den egna klubben. Alla verkade överens om att bygget av äventyrsbad bara var positivt för klubben och området, men det fanns lite olika uppfattningar om hur framtiden blir för

Piren. Osäkerheten framkom redan i frågan om den sociala mötesplatsen. Även om klubben blir kvar på platsen är det inte säkert att medlemmarna fortsätta behålla den gamla stilen. Ett annat hot som upplevs är att Västerås stad ska ta tillbaka marken och göra något annat där.

Båtlivet i Västerås och Sverige

Båtlivet förr och nu

På Västerås stads hemsida kan man läsa att det finns totalt 3200 båtplatser som administreras och sköts av kommunen idag. De ligger vid Lögarängen, Kraftverkshamnen, Mälarparken, Tegeludden och Frösåker. Det finns även båtplatser vid Långholmsbryggan och vid Ängsö. Kommunens hemsida nämner också att det finns platser som inte administreras av dem vid Geddeholm. BK Piren nämns av någon anledning inte på hemsidan.²²

Sten var inblandad i kommunens utredning kring det nya upptagningsområdet ute vid Lövudden. Han räknar med att det blir en av Sveriges största. Västerås är en stor klubbstad för fritidsbåtar. Det finns sammanlagt sex klubbar och det är minsann inte dåligt, tycker Sten. Klubbarna som Sten syftar på nämns också på kommunens hemsida: Västerås Segelsällskap, Segelsällskapet Aros, Båtsällskapet Lögarängen, Båtsportklubben Sextanten, Västerås Motorbåtklubb och Båtklubben Vega.²³ Alla båtplatser i Västerås stad hyrs ut av Teknik & Idrott, utom de vid BK Piren. De sex båtklubbarna har gått ihop när det gäller upptagning och sjösättning av båtarna för att hålla nere kostnaderna, berättar Arne. Sammanslutningen kallas Västerås Förenade Båtklubbar – VFB. De arrenderar och driver marken vid Lövudden.

Hamnar för fritidsbåtar i staden

I Västerås har hamnarna legat på lite olika platser och förändrats under 1900-talet. Sten och Arne kunde berätta en hel del om hamnar och båtliv förr och nu. De berättar om båtplatserna vid Lillån och vid Elbakajen som är borta idag. De berättade också om den stora plastbåtsrevolutionen på 1970-talet då antalet båtägare ökade drastiskt och då nya hamnar och båtplatser byggdes av kommunen. Tidsangivelserna, i den mån de överhuvudtaget finns, i intervjuerna är långt ifrån exakta och ska därför inte läsas som faktaangivelser.

Det stora fritidsbåtlivet i stan fanns förr vid Elba, menar Arne. Det finns inte många spår kvar av det nu. Vid Elbakajen samsades yrkestrafiken med fritidsbåtarna. Till exempel gick passagerarbåtar till Stockholm därifrån., minns Arne. Sten berättar att det fanns stora bryggor vid Elba. De flesta hade sina båtar i det som kallades den gamla hamnen. 1962 började hamnen vid Lögarängen byggas, berättar Arne.

Med plastbåtarnas inträde i början på 1970-talet ökade båtägandet drastiskt. Man kunde hyra fornar och bygga sin egen båt. Låneförhållandena när man köpte hus var så bra att det blev pengar över att köpa båt också, berättar Arne. Tyvärr, säger han, kom det folk som inte var båtänniskor. Då fick kommunen lov att bygga nya båtplatser. Från början var det vid Elbakajen och in i Svartån. När det stängdes flyttades allt till Mälarparkshamnen vid Öster Mälarstrand.

---

²² Västerås hemsida www.vasteras.se

²³ Västerås hemsida www.vasteras.se

Båtarna som ligger i Kraftverkshamnen idag har hamnat där under de sista åren, kanske för 10 år sen, upplyser Arne. Hamnen är muddrad och 7-8 meter djup, vilket inte hamnarna på Öster Mälarstrand är.

Det som är unikt för Sverige är att nästan alla motorbåt- och segelsällskap har egna klubbholmar med klubbstuga. SS Aros har klubbholme på Rågsäcken, VSS på Kedjeön, berättar Sten.

I andra delar av världen är klubbarna mer affärsdrivna, de har klubbrestauranger och klubbhus i anslutning till hamnarna. De liknar mer golfklubbarna, menar Sten. Det hänger ihop med att vi har en unik arkipelag i Sverige, menar Sten. Klubbarna i Stockholm och på västkusten har också egna klubbholmar. Numera är klubbarna mer en social verksamhet med träffar och fester. Förr fanns en stor tävlingsverksamhet med kappseglingar, enligt Sten.

Båtlivet i Västerås förr

Stens föräldrar är ganska typiska representanter för båtlivet i Västerås tycker han. De började med en paddelkanot och köpte sin första Mälar- 22:a när de fick barn.

”Deras liv var nog ganska typiskt för Västeråsarna på den tiden. Just den här närheten till sjön, men i enkla former. Paddla ut till Östra Holmen och tälta och i den stilen. Det var många som levde på det sättet faktiskt. Båtarna var väldigt stor del av tillvaron på den tiden”.

Arne berättar vidare. ” Då jobbade man fram till lunch på lördagen. Sen stack man ut på sjön. Många hade campingbåtar och kunde sova över. Man hade med sig tält och primuskök – det var primitiva förhållanden.” Man tillbringade hela sin två-veckors-semester på sjön, minns Arne.

Den äldre generationen var helt fokuserad på båtlivet. De levde för det hela vintern och planerade för att komma ut på sjön. För riktigt länge sen fanns bara träbåtar som skulle skötas om, berättar Arne. Det fanns inte båtar att köpa hur som helst. De som var varvsbyggda var väldigt dyra. Många byggde därför sina egna båtar. Segelsällskapet Aros hade ett varv där medlemmarna kunde bygga sin båt och många byggde både segelbåtar och motorbåtar. Det hörde ihop med industrilivet och ASEA, tror Arne. Där fanns mycket kunskap, till exempel modellsnickare. De hjälptes åt och materialet togs kanske därifrån också, tror Arne. Kanske till och med i företagets goda minne. Båtfolket från ASEA kände varandra och rykten spreds om vem som var kunnig på något speciellt. Varvet låg där Lögarängsbadet ligger idag.

Jämförelse med båtlivet 2013

Det har ändrat sig nu tycker Arne. Nu har alla många olika intressen och man är ute på sjön kortare stunder, menar han. ” Man skaffar sig snabba båtar och sticker ut en stund på förmiddagen. På eftermiddagen ska man spela golf.” Även Sten berättar om det nya båtlivet. ”Det blir det man numera kallar för cruising, det vill säga nöjessegling... Nuförtiden skiftar intressena”, menar Sten. Hans son, som är 29 år, har båten som ett av flera intressen. ”Men på min tid, när jag var ung så fanns det just ingenting annat utan det var båten och seglingen som var det stora intresset.”

I Segelsällskapet Aros gick man från ett stadigt medlemsantal på ca 250 personer till uppåt 900 medlemmar på bara några år under 1970-talet. Han tycker att klubblivet blev lite mer opersonligt i och med det och det blev inte samma sammanhållning. Han tycker ändå att klubblivet hos SS Aros är förvånansvärt livaktigt idag. Det väldiga medlemsantalet har planat ut, nu är de kanske 350 medlemmar.

Båtlivet har förändrats mycket, tycker David. Förr var det många som byggde sina egna båtar och de var mycket på sjön. Det var inte vem som helst som tog sig ut på sjön. Idag är det så mycket enklare, förklarar han. Det finns mycket mer hjälpmedel, bättre sjökort till exempel.

Sten tror inte att antalet båtar kommer att öka i framtiden, snarare tvärtom. Däremot är det en väldigt tydlig trend att båtarna blir större och större. Det säger flera av de intervjuade. Luften har gått ur begagnatmarknaden eftersom det tillverkas så pass billiga nya båtar på kontinenten. Det går precis lika bra att köpa en ny båt med de låga låneräntorna, menar Sten. Man använder de nya båtarna mer som sommarstugor än segelbåtar, tycker han.

Varför väljer medlemmarna BK Piren?

Sten berättar att båtfolket vid Piren alltid har hållit sig lite för sig själva. Han tror att de fick nån slags specialuppgörelse för att de skulle få ha sitt område kvar och han tror att Västerås stad behöll dem vid platsen av kulturhistoriska skäl.

BK Piren står lite utanför det övriga båtlivet i stan, berättar David. De andra klubbarna har oftast en klubbholme och båtlivet sker mycket ute på sjön – de ordnar familjekappseglingar och tävlingar. Men för BK Piren är det Piren som är det centrala. Alla har inte ens båt som är med i föreningen. Det finns t o m medlemmar som aldrig ens haft båt, tror han. Sen finns det de som har båt, men inte nyttjar den särskilt ofta. Det kretsar väldigt mycket kring Piren. Båtklubbarna har t ex bildat VFB som driver allt kring Lövudden. Men BK Piren har valt att stå utanför. David tror att de fick en förfrågan, men att en liten förening som BK Piren inte hade råd och att det inte fanns intresse att vara med. Detsamma gäller Båtklubbarnas varv. Det är en gammal historisk verksamhet som drivs av båtklubbarna i stan. Inte heller där är BK Piren med.

Att man går med i andra båtklubbar är för att få hjälp med sjösättning och upptagning och att få tillgång till klubbholmar, säger David. Men i BK Piren är du med av andra anledningar tror han. ”Där är man medlem för att det är Piren. I alla fall ser jag det så. Vi trivs väldigt bra därnere. Gå därnere och strosa och pyssla och man håller på. Man har sitt skjul och man har sin båt och man får vara ifred.” Han menar att andra båtplatser som t ex Mälarparken har blivit exploaterade och förändrats sen det byggts bostäder. Vid Piren vet man var man har varandra, alla känner alla och det blir en speciell sammanhållning av det tycker David. Lennart pratar om avundsjuka från andra båtägare i stan. ”-Varför får inte vi vara här? Men vi var ju här först och fick arrende med Västerås stad.”

Det är bättre än Mälarparken för att de själva äger bryggan och det håller nere priserna tycker David. Det är billigare att ligga vid BK Piren och dessutom har de tillgång till el på bryggan och vatten. ”Det är mindre, det är enklare, man får vara ifred på ett annat sätt”, förklarar David. Han tror inte att andra båtklubbar vet att det är billigare vid Piren. Det kan vara attraktivt att få en plats där, men det finns också de som lämnat Piren för att de inte tycker det är bra. En nackdel är att det fortfarande flyter upp ”konstiga saker” till ytan; det ser ut som olja på vattnet och båtarna blir fulla med små svarta prickar med tjära. För den som har en vit plastbåt är det inte så kul, menar han. Det ligger ”skit i backen” och David tror att de grävt i området flera gånger och satt upp skydd som ska försöka hålla borta gammalt avfall. Det har blivit bättre, men det fortfarande mycket kvar i vattnet tror David. Själv skulle han aldrig bada vid Piren. Han berättar också att det ibland, särskilt när det regnat, sprids en dålig lukt. Han tror det händer något med reningsverket. ”Ibland luktar det inte tårta där nere om jag säger så”. Därför vill kanske inte alla ligga vid Piren, även om det är centralt och bra tänker David.

Tommy berättar att han tidigare legat vid Lögarängen. Där kunde han inte lämna sina saker på samma sätt som vid Piren. Om han ställde sin cykel där blev den stulen och han fick bilen ”slaktad”. Vid Piren finns en bom och folk som har koll. Om han ställer cykeln vid Piren i 14 dagar finns det de som vaktar den. ”Man hjälper varandra och håller koll; det är sammanhållning”.

Han berättar också att de flesta andra båtklubbar inte har parkering i anslutning till båtplatsen. Det är problem att ställa bilen när man ska ge sig ut på sjön ett tag. Men vid Piren kan alla medlemmar ha sin bil innanför bommarna.

Det unika med BK Piren

Vad tycker medlemmarna är speciellt?

Här har de intervjuade medlemmarna själva fått reflektera kring vad som är speciellt och unikt med deras klubb. Det är deras subjektiva uppfattningar, men här råder ändå en viss samstämmighet kring den unika miljön och typen av hamnar som försvinner på många håll i Sverige. Några medlemmar uppfattar att sammanhållningen är unik, men här går meningarna mer isär.

David tror inte att det finns så många miljöer som Piren kvar i Sverige. På många platser har man har sanerat, rensat och snyggt till. Det unika är att Piren är en representant för en tidsepok tycker han. Det är arbetare som har byggt Piren med vad de hittade och hade råd med. Det är möjligen det som är värt att bevara och kanske kommer det att göras även om det inte blir något byggnadsminne. Inte heller Lars tror att det finns någon annan båtklubb med hamn i närheten. Alla båtklubbar vid vattnet försvinner eftersom det byggs bostäder i alla städer tycker han. Mikael säger att det inte finns någon annat ställe med fasta små båtskjul som vid Piren längre. Han berättar att det funnits tidigare, på andra sidan kanalen, men att det är borta nu.

Tommy berättar att det här är enda båtklubben i stan med egen hamn. Här görs sjösättning, upptagning och de flesta har sin båt här året om. Han menar att det inte finns kvar nåt båtliv som det var förr i Västerås; det finns bara vid Piren.

Det som också är speciellt med BK Piren är läget och den goda sammanhållningen, menar Lars. Han tycker att alla strävar åt samma håll, i alla fall de som är väldigt aktiva. ”Ingen är förmer än den andra.”

Mikael tycker att det unika är ”myskänslan”. Det är inte samma sak vid de andra bryggorna där det bara är parkeringar och bryggor, säger Mikael. Vid Piren sitter man och fika i skjulen året om. ”Man sitter och dricker kaffe och ljuger”.

Arne som inte själv är medlem i klubben, tycker att BK Piren är en båtklubb bland andra i stan. Skillnaden är att de inte är medlemmar i Västerås förenade båtklubbar eftersom de tar upp sina egna båtar själva på plats. Det står lite vid sidan om stadens övriga båtliv, menar han. Sten, som inte heller är medlem tycker att Piren är en kul kvarleva från gamla tider. I Västerås var det typiska att marken för båtplatser alltid tillhört kommunen, berättar han. På andra håll i Sverige har det varit vanligare med båtklubbar av Pirens karaktär. De är ett bra exempel på hur såna slags båtklubbar fungerat, tycker han. Det typiska för Västerås båtliv är annars klubbholmar och att båtclubbarna tagit större grepp om båtplatsverksamheten över tid. De har gått samman om varv och slipar. Därför är inte Piren så typiskt för Västerås, men för en sorts klubbar som funnits lite varstans annars i landet, menar Sten.

BK Piren som representant för den informella fritiden för arbetare

I boken *Efter arbetet* – studier av svensk fritid kan man läsa att fritiden demokratiserades under 1930-talet, vilket innebar att allt fler människor fick mer ledighet. Stora delar av fritiden styrdes och initierades av stat, myndigheter, folkbildande och friluftsförande organisationer och syftade till att stärka och underhålla den goda och hälsosamma fritiden. Författarna menar att det ända sen den reglerade arbets- och fritidens begynnelse har funnits klassintressen som stridit om fritidens storlek och innehåll. Kampen gällde vem som skulle kontrollera fritiden. Särskilt i den tidigare arbetarklassens kultur fanns inslag av utlevelse och oordnad organisation. Dansbanor, krogar och egna sommar- och söndagsutflykter. Författarna beskriver också framväxten av campingrörelsen som uppstod eftersom folk hade råd att skaffa båt och bil.²⁴ Kanske är båtklubbar som Piren exempel på detta tidiga sätt att arbetarna själva organiserade sin fritid. Eller kanske snarare undvek att organisera och formalisera.

Det var nog unikt här vid Piren att det var Vattenfall som ägde marken och lät arbetarna ha sina båtar här, tror Arne. Men för övrigt är inte Piren särskilt utmärkande när det gäller den äldre sortens båtliv längre, tycker han. Piren har varit mer inriktade på fiske och de har aldrig haft någon klubbholme. Idag är det mer blandade intressen, de har fått en ny brygga och rensat upp i ”Skitviken” berättar Arne. Idag har de plastbåtar som alla andra vid andra hamnar, men skjulen berättar något om äldre tiders båtliv tycker han. Han är lite kluven inför frågan om det unika. ”Det var mer genuint förr, men nu har de röjt upp. Det är en annan generation nu.” Eftersom tiderna ändras är det förståeligt att det inte kan se likadant ut. Han beklagar att de gamla genuina båtplatserna försvinner överallt. Det är likadant i Stockholm som i Västerås. ”De små genuina som varit på lösa kontrakt, de åker all världens väg”. I sundet vid Långholmen i Stockholm finns några kvar mitt i ”fin kultur”, men det är svårt att hålla emot, menar Arne.

Kraftverket var Europas största kraftverk och de som jobbade där startade det här, säger Tommy. ”Det är skitgammalt. Inte som klubb, den är bland de nyaste i stan. Men hela den här platsen och den verksamhet som rått här och den sammanhållningen som varit här. Det är det historiska värdet, både som arbetarmiljö – arbetarnas gemensamma intressen och sen hela det här att blivit så här – till slut blev det en båtklubb”.

David jämför båtlivet vid Piren förr med andra grupper. Han berättar om en kompis farfar som byggde stuga i Kärro av det som han fick med sig på sin cykel. Att bygga med olika material av det man råkade komma över förekom lite varstans, menar han. Det är företeelser som har mer med tiden att göra, vilka som inte hade det så gott ställt, men ändå ville utveckla något. Därför finns det skjul med fyra olika färger som är byggda på mycket märkliga sätt, tror David. När man byggde tak räckte kanske inte virket till. När det läckte la man helt enkelt på lite till. På Davids skjul tror han att det byggts tre tak ovanpå varandra. ”Så gör man inte idag. Du åker till Bauhaus och sågar upp, bygger rationellt och praktiskt. Alla är kunniga och du har verktyg (...) För mig är det ju egentligen mer än en båtklubb, det är ju mer en företeelse – ett gammalt avtryck från arbetarna på gamla Kraftverket och det området.”

---

²⁴ Aléx, Peder och Hjelm Jonny. *Efter arbetet* – studier av svensk fritid

Värt att bevara - de intervjuades syn på skydd och framtid

Varför bevara och vad?

Frågan om BK Piren ska bli ett byggnadsminne är inte väckt av medlemmarna vid BK Piren. De intervjuade har fått besvara frågan om det finns något värde i att skydda området och vad de i så fall tycker är värt att skydda. Om inte bara byggnaderna, utan själva företeelsen står i centrum blir människorna och den syn de har på utveckling av området och vilka värden de själva ser väsentliga. Inte helt oväntat är de flesta medlemmar som intervjuats väldigt positiva till BK Piren och att bevara den i nuvarande form. Flera tror också att det kan bli ett attraktivt besöksmål. Men det finns också insikter om att utvecklingen av båtlivet kräver nya sätt att tänka och att det inte blir helt lätt att renovera skjulen som är byggda som lappverk av blandat virke.

Medlemmarna

Berit hoppas att det får finnas kvar eftersom det är unikt och representerar det gamla Västerås. ”Det mesta av det gamla i Västerås är ju sönderbyggt. Nånting kunde vi väl ha kvar.”

Karin tycker också att miljön är värd att bevara, att det fortsätter se ut som det gjort. Många Västeråsare som besökt platsen har inte ens vetat att det funnits berättar Karin.

Kicki berättar att det först sedan det blivit skrivelser i tidningar om Piren som folk börjat hitta hit. Mikael har träffat många som kommer dit och fäller kommentarer om hur mysigt det är och vad kul det är att det finns bevarat. Många äldre minns att det varit här och fiskat i sin ungdom. Folk frågar om det får finnas kvar, säger Mikael. Med ett arrende med Västerås stad som måste förnyas varje år vet man aldrig hur det blir.

Också klubbens äldste - Evert - hoppas att Piren får finnas kvar, men han är osäker på vad som händer när de äldre i klubben inte finns längre.

Kicki upplever inte att det finns några direkta hot om att Piren ska avskaffas. Hon minns att det var tal om att lägga igen Piren och kanalen och bygga en park här när området började exploateras, men nu finns inte de planerna kvar tror hon. Även Kicki hoppas att allt får vara kvar precis som det är – att det får leva vidare genom barn och barnbarn. ”Att det får gå i arv så att säga – det hoppas vi” säger Kicki.

Tommy tycker att Piren är värt att utveckla och de redan snyggt upp genom att till exempel sätta upp soffor. Han kan tänka sig att komma överens med kommunen om hur det skulle kunna bli bättre för besökare. Kanske en sittgrupp ute vid Piren så man kan titta ut över sjön, funderar han. Eller upprensning i kanalen kanske.

Lars tycker att historien är det viktiga och att mer behöver tas reda på. Med ett skydd skulle Piren få finnas kvar. Han tycker man kunde utveckla det här med båtlivets historia och att hela området kunde utvecklas till ett fint strövområde. Många vet inte att det finns idag, menar han. Han jämför med gamla stan i Stockholm. Det är inte alltid det som är arkitektoniskt vackrast som folk gillar. Det är det gamla som inte är så komplicerat som uppskattas tycker Lars.

I styrelsen finns en vilja att inte förändra. Det är i stort sett ett beslut, menar Mikael. Man får inte bygga om hur som helst, man får inte göra om och förändra. Om det blir skyddat tror han att intresset ökar.

Även David berättar att det finns intresse från många medlemmar och styrelsen att försöka

bevara det som det är. Han tror att det bygger på att man vet att det finns intresse utifrån för det. Fördelen med att få ett skydd skulle vara att BK Piren får bli kvar på platsen. Om det blir ny politisk majoritet i staden kan de inte besluta att anlägga en glasskiosk eller en park på platsen. Men David tycker att nackdelen skulle vara att man inte kan förändra och modernisera i området. Om det fick förändras kanske det skulle byggas enhetliga praktiska båtskjul och det skulle se snyggt ut. Men å andra sidan skulle det ju förlora sin charm i så fall, tycker han. Idag finns inga krafter i klubben som verkar för en så stor förändring, men det kan bli helt annorlunda om 25 år ifall det inte finns något skydd, tror David.

Icke-medlemmarna

De som inte är klubbmedlemmar är också tveksamma till hur mycket av det ”gamla” som redan är ändrat så att området inte längre är helt representativt. De presenterar utvecklingsidéer som mer handlar om att inlemma området i museet för fritidsbåtar och därmed behålla vissa delar av Piren i äldre stil. Då behöver området också äldre båtar i sjön för att ge rätt helhetsintryck, menar Arne.

Arne anser att det är tveksamt att det går att behålla det som något slags museum. Det museala värdena är redan borta tycker Arne. Däremot stödjer han gärna idén om att skydda Piren. För museets del skulle det vara ett bra stöd och komplement till deras verksamhet. Museet är trångbodda och tittar på andra lokaler, men ett båtmuseum bör ligga vid vattnet, anser Arne. Om klubben kunde fortsätta behålla det som finns kvar och inte modernisera mer finns det ett värde. Det gamla båthuset och slipen tar han som exempel på det gamla. Där skulle man kunna visa hur det gick till förr. Museet skulle i så fall ha samarbete med BK Piren och bidra med material, menar Arne. ”Det skulle kunna vara nåt som kunde stärka både Piren och museet”. Men idag finns inget sånt samarbete enligt Arne. Det skulle till exempel behövas fler tidstypiska båtar på platsen, tycker han. Om man ska få en känsla av hur det såg ut förr behöver det synas i sjön också. Det ska se lite ruffigt och stökigt ut och i båtskjulen också, menar Arne. Det ska också synas att det var fiske som var den huvudsakliga inriktningen, en plats för inbitna fiskeintresserade.

Sten tycker det är svårt att säga i fall det finns något värde med att spara och behålla Piren. Han tycker det är skräpigt. Det kan fungera som en representant för det lilla båtlivet i stan, för de som inte hade särskilt gott om pengar och hade små båtar. Även han tycker att värdet skulle vara att de blev något slags komplement till museet för fritidsbåtar. ”Låt Piren leva vidare, det tycker jag. Men koppla det lite till museiföreningen, det tycker jag. (...) Nu finns ni här och ni är en representant för det gamla båtlivet. Inte direkt ställa krav, men påpeka att så är det.”

Vad händer om BK Piren blir ett byggnadsminne

Berit tror att fördelen med ett skydd skulle vara att det fanns kvar för framtida generationer. För Västerås vore det något att visa upp, tror hon. Därför tycker hon att man inte ska få bygga om och ändra skjulen hur som helst. ”Man ska hålla det som det är idag, med de färger som är godkända.” Men det finns inte reglerat i klubbens stadgar idag, berättar hon. Det är mer som en muntlig överenskommelse.

David tror det kan finnas en del praktiska problem med att Piren blir ett byggnadsminne. ”Jag menar, till slut kan du inte renovera det som är så dåligt, då lär du bygga upp det. Vad är skillnad på att renovera och att bygga ett nytt till slut? Till slut har du byggt ett nytt i det gamla och du får börja byta en vägg i taget”. Han tror också att det finns delade meningar i föreningen kring den här frågan, även om samstämmigheten kring att det gamla är värdefullt.

Det har förändrats med tiden tror David. En del skjul har begränsad livslängd och några är på väg att rasa ihop. Då måste man ju göra något, och frågan är om man väljer att renovera eller riva och bygga nytt. Men idag finns någon slags policy att man inte får göra om, men den åsikten finns kanske mest hos den äldre generationen, tror han. På 10 år förändras mycket.

Sammanfattning av intervjuerna

De etnologiska intervjuerna hade som syfte att genom intervjuer med medlemmar i Båtklubben försöka se vilka unika värden som finns i området. Fanns det annat än byggnaderna som kunde göra området värt att bevara? Vad anser medlemmarna och hur beskriver de själva klubben och området?

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det finns två olika områden som beskrivs som unika och speciella.

Det första är klubbens sociala funktion. När hamn, båtplatser och upptagning ligger på samma ställe innebär det att klubbens medlemmar kan ses året om och att all verksamhet sker på platsen. Övriga båtklubbar i Västerås har sin gemensamma verksamhet i huvudsak på klubbholmar på somrarna. Båtklubben Piren har dessutom ett begränsat antal medlemmar och det skapar närhet och gemenskap – alla känner alla. På det lilla avgränsade området möts man, har fester tillsammans och småpratar eller fiskar tillsammans. Det finns ett gäng pensionärer som träffas i stort sett varje dag för att fika och umgås. De flesta har inte längre båtar eller skjul, men känner starkt för platsen, klubben och varandra. Några av dem har varit aktiva vid Piren sedan 1940-talet och har många historier att berätta.

De yngre medlemmarna tycker också att det finns sammanhållning och att det är en särskild, mysig stämning vid Piren som inte finns på andra båtklubbar. Men förändringen märks redan. De som är yngre lever inte för båtlivet på samma sätt som förr, menar flera. Det är inte längre enbart en småbåtsklubb för fiskeintresserade, utan båtbeståndet är varierat och medlemmarna har olika behov och önskemål. Det är svårt att se om sammanhållningen i framtiden, men att den förändras och fyller andra funktioner är klart. Ett flertal medlemmar har ärvt sin plats vid Piren och det verkar fortsätta i generationer, men det kommer också in nya medlemmar. Sammanhållningen i den lilla klubben är ingen garant för att allt kommer att förbli som det är och att platsen kommer att behålla sin karaktär.

Det andra är båtklubben och platsen som en representant för äldre båtliv i allmänhet och det informella, oorganiserade båtlivet för arbetare i synnerhet. De äldre medlemmarna berättar om en tid där skjulen byggdes av olika material som samlats in lite överallt, eget båtbyggande av små träbåtar, stort fiskeintresse och stort båt-kunnande där man levde för båten. Piren erbjöds arbetarna vid Ångkraftverket, men även på andra håll i staden fanns den här typen av båtplatser som inte hade någon tydlig formell organisation och där man kom med på grund av släktskap eller genom vänner. Den här typen av platser har enligt de intervjuade varit rätt vanlig på många håll i landet förr. Men i samband med bostadsbyggandet har de flesta försvunnit och i Västerås är BK Piren det enda exempel som fortfarande finns kvar. Kanske ett av få exempel i hela Sverige till och med. Det är unikt och speciellt och värt att dokumentera eller spara på något sätt. Även om platsen har ett visst skydd i stadens planer, är medlemmarna rädda att det kan komma att ändras.

Förändringar i båtlivet och medlemmarnas behov och önskemål samt svårigheter med skjul som har renoveringsbehov är andra hot mot platsen. Dessutom framkom synpunkter att ändringar redan gjorts som tagit bort en del av karaktären av det gamla. Det skulle även behövas småbåtar av äldre modell i sjön och en annan typ av ”hembyggda” bryggor för att ge en helhetsbild av den typiska båtplatsen för arbetare.

Oavsett om Piren får något skydd eller ej kan den etnologiska undersökningen konstatera att företeelsen och platsen helt klart är värt att uppmärksamma och dokumentera. Förslag om ett samarbete med museet för fritidsbåtar ligger utanför vårt uppdrag att utreda, men låter som något värt för klubben att arbeta vidare med för att också utveckla platsen som besöksmål och kunna berätta om båtlivet förr.

Kulturhistorisk värdering

Den kulturhistoriska bedömningen bygger på det system som Riksantikvarieämbetet utarbetat. Systemet bygger på olika värdekriterier som är sorterade under dokumentvärden och upplevelsevärden samt kompletteras med vissa övergripande och förstärkande egenskaper.²⁵ Resultatet ger en nyanserad och kvalitativ analys av bebyggelse.

- Dokumentvärden är de historiska värden som byggnaden genom sin existens berättar. Dessa historiska egenskaper delas upp i underrubrikerna: *byggnadshistoriskt, byggnadsteknikhistoriskt, arkitekturhistoriskt, samhällshistoriskt, socialhistoriskt, personhistoriskt* samt *teknik- och industrihistoriskt värde*.
- Upplevelsevärdena karakteriserar upplevelsen av byggnaden. Dessa kriterier delas upp i: *arkitektoniskt värde, konstnärligt värde, patina, miljöskapande värde, identitetsvärde, kontinuitetsvärde, traditionsvärde* och *symbolvärde*.
- De övergripande och förstärkande motiven kompletterar värdena. Dessa motiv är *autenticitet* (äkthet och ursprunglighet), *pedagogiskt värde* (tydlighet), *kvalitet* samt *sällsynthet* och *representativitet*.

Immateriella kulturvärden

Platser som båtklubben Piren är inte bara en fysisk miljö, utan bär också på kulturvärden av mer abstrakt karaktär. Det handlar om minnen som laddar platsen med stoff som gör den viktig för en människas identitet. Det kan också handla om traditioner och en känsla av att något alltid varit på ett visst sätt.

Dessa värden är svåra att identifiera och ännu svårare att bevara och underhålla. Berättelsen och historien av en plats är därför viktig för att få en kontext till den slutliga värderingen. Värderingar av en plats kan till stor del vara subjektiva av en betraktare. I ett arbete att identifiera kulturhistoriska värden är det därför viktigt med ett brett synsätt som lyfter upp människors associationer med en plats och den mening den kan ha för dem, till att vara lika viktigt som det fysiska.²⁶

I denna utredning har den etnologiska studien stått för sig själv för att skilja på berättelsen och på det som är faktiska spår av båtverksamheten på piren i form av byggnader, bilder och arkivmaterial. Båda kommer vägas samman i den kulturhistoriska värderingen.

---

²⁵ Unnerbäck, A 2002, s 49ff

²⁶ Åhgren, M, 2011, s 27f

BK Pirens unicitet utifrån ett lokalt, regionalt och nationellt perspektiv

För att utreda BK Pirens unicitet måste en jämförelse göras med andra liknande företeelser utifrån olika perspektiv. Det är svårt att göra en jämförelse då liknande informella föreningar inte direkt finns redovisade någonstans. En djupare studie behöver därför göras för att utröna hur många det finns.

Ur lokal synpunkt är BK Piren idag en ganska ovanlig företeelse. Båtklubbar idag har normalt sett inte sina bodar vid bryggorna. Båtarna vinterförvaras istället på annan plats. Man har också ofta en ”klubbholme” som man åker till för socialt umgänge. De små bodarna på piren är idag även ett unikt inslag i stadsmiljön. Enkla slitna bodar var förr vanligt förekommande i städer. Det var även vanligt med informella båtklubbar, men fler och fler har blivit organiserade.

Ur ett regionalt perspektiv får en jämförelse göras med hur det ser ut kring Mälaren, och de tätorter som ligger där. I Köping, Arboga och Kungsör finns båtklubbar som etablerades under det tidiga 1900-talet. Ingen av de båtklubbarna liknar däremot BK Pirens tillblivelsehistoria.

Det nationella perspektivet är kanske det svåraste då det säkerligen finns liknande båtklubbar som Piren. Dessa finns inte redovisade i någon lista som är känd för denna utredning. Av den undersökningen som gjordes till denna utredning fanns inga exempel på båtklubbar som likt Piren uppstått som en informell mötesplats för människor vid en arbetsplats. Det finns idag inget byggnadsminne som kan jämföras med en båtklubb eller småbåtshamn liknande BK Piren.

Kulturhistoriska värden

Byggnadshistoriskt värde

Flera av byggnaderna är bevarade från uppförandet på 1930 och 1940 talen. Dessa är relativt välbevarade med avseende till ursprungliga material. Det finns också bodar som uppförts under 1950 och 1960 talen som innehar ett välbevarat uttryck. Underhåll har skett genom att komplettera med det material som fanns tillgängligt. Det byggnadshistoriska värdet är starkt kopplat till platsens ”informella” utformning, det vill säga att de enskilda materialen inte är huvudfokus för bevarandet.

Viktiga detaljer som uttrycker det byggnadshistoriska värdet är bebyggelsens sammanhållna karaktär. Byggnadshöjder, volymer och färgsättning samspelar till en helhet, MEN byggnadernas oregelbundna placering visar på en spontan framväxt av bebyggelsen. Det är uttrycket som är det viktiga, ett temporärt byggnadsskick med sekunda byggnadsmaterial. De fysiska objekten upprätthåller på så sätt bevarandet av de immateriella värdena. Denna dynamik skulle lätt gå förlorad om bebyggelsen i framtiden ersattes med nya enhetliga bodar.

Samhällshistoriskt värde

Ur samhällshistorisk synpunkt är piren och småbåtshamnen ett spår från en tid då båtar och båtliv inte var en angelägenhet för samhällets planering. Det var någonting som var en självklarhet, något som inte behövde organiseras. Man uppförde byggnader utefter behov. Det var på så sätt en plats som låg utanför samhällets, och därmed utanför myndigheternas kontroll.

Socialhistoriskt värde

Då det i berättelser från medlemmarna framkommer att piren från början endast var till för de som arbetade på ångkraftverket är föreningens historia en berättelse om arbetarklassens fritid. Mitt emot piren etablerades ytterligare småbåtshamnar, med bland annat tjänstemän från andra företag. Uppdelningen av båtklubbarna blev på så vis klassorienterad, precis som under 1800-talet med segelsällkap för överklassen. Pirens bebyggelse har kvar denna särpräglade karaktär tack vare bodarnas enkla uttryck som skiljer sig från omgivande båtplatser.

Patina

Bodarna har åldrats på ett sätt som uttrycker platsens långa historia. De har vårdats på ett sätt som inte tar bort denna karaktär utan snarare förstärker den.

Miljöskapande värde

Som miljö är BK Piren synlig från det promenadsstråk som bildats nere vid ångkraftverket. Dess växtlighet, småskaliga bebyggelse och båtar gör den till en viktig del av stadens historia. En plats som tidigare var smutsig och impopulär som nu har blivit ett attraktivt område nära vattnet. Kulturmiljön utgör en årsring i stadens historia som synliggjorts och blivit mer tillgängligt genom promenadstråk längs vattnet.

Traditionsvärde och kontinuitetsvärde

BK Piren fortsätter att driva föreningen sedan grundandet och bevarar på så sätt pirens traditionella värde. Båtklubben fortsätter också som en social mötesplats som idag börjar bli ovanlig i båtklubbar.

Förstärkande värden

Sällsynthet

Med sin fortsatta funktion som social och informell mötesplats är BK Piren unik i Västerås och troligen även i Västmanland.

Autenticitet

Bodarna har ett ålderdomligt och enkelt uttryck som idag börjar bli ovanligt i stadsmiljöer. Den anspråkslösa utformningen på bodarna förstärker även de mer immateriella värdena i form av berättelser kopplade till platsens framväxt.

Sammanfattande värdering

Det råder inga tvivel om att piren och båtklubben innehar höga kulturhistoriska värden. Både fysiska och mer immateriella i form av berättelser kopplade till hur allt började. Trots de förändringar som skett med bebyggelsen sedan uppförandet har den bevarat en karaktär som tydligt anknyter till det ursprungliga. Detaljer som upprätthåller de immateriella värdena är:

- De enkla bodarna med sin sammanhållna karaktär och oregelbundna placering.
- Piren som mötesplats med lång kontinuitet av föreningsliv.
- Piren som bortglömd plats i den urbana miljön. Förr i stadens periferi, idag i dess centrala del.
- Bodarna och bryggornas utformning som är anpassade för mindre typer av båtar.
- Piren som del av bebyggelsen kring ångkraftverket.
- BK Pirens fortsatta verksamhet

De immateriella värdena gestaltas i det fysiska rummet av de enkelt och individuellt utformade bodarna. På så sätt bildas också en samanhållen fysisk miljö. Tillsammans med berättelserna bildar piren även en kompletterande historia till fritidens framväxt under första delen av 1900-talet. Piren kompletterar också ångkraftverkets historia med att även visa hur andra oorganiserade verksamheter existerade parallellt med de organiserade.

De kulturhistoriska värdena är till stor del kopplade till något som var. Att klubben startade informellt under 1930-talet är mycket intressant. Sedan den organiserade föreningen startade på 1980-talet har däremot kopplingen till ångkraftverket förvunnit mer och mer. Den sociala mötesplatsen finns kvar, men inte på samma sätt. För dagens medlemmar är platsen inte lika starkt kopplad till fritid som för de arbetare som en gång började ha sina båtar där. På så sätt har kontinuitetsvärdet och möjligen traditionsvärdet urvattnats något. De social- och samhällshistoriska värdena är starka och en del av berättelsen som skapar upplevelsen av Västerås som stad.

Ett bevarande av de kulturhistoriska värdena är problematiskt då de till stor del är immateriella. I pirens kulturhistoriska värde ligger att den ständigt förändras. Förändringarna har skett på ett sådant sätt att miljöns sammanhållna uttryck har bevarats och blir då också en del av berättelsen.

Litteratur och källor

Tryckta källor

Ehn, Billy och Löfgren Orvar. 1999. Vardagslivets etnologi - reflektioner kring en kulturvetenskap. Bokförlaget Natur och kultur. ISBN: 9789127062832

Iwanowski, S & Værnéus, A 2005. Båtliv – Bilder från 1910-tal till 1960-tal. ISBN 91-4621104-7. Värnamo

Jacobsson, Karl-Axel. 2009. Ångkraftverket i Västerås - en världsunik reservkraftsanläggning med många sidospår. Combi produktion/Karl Axel Jacosson. ISBN: 978-91-974842-3-7.

Hjelm, J. 2000. Efter arbetet - Studier av svensk fritid. Studentlitteratur. Lund.

Nordström, H 1936. Fritiden. I *Folklig kultur*. Samverkande bildningsförbunden. Stockholm.

Silvén-Garnert Eva (red). Muntliga möten och intervjuer i museernas samtidsdokumentation. Artikel av Gerholm, Lena. 1993. Nordiska museets förlag. ISBN: 91 7108 3391.

Unnerbäck, A. 2002. Kulturhistorisk värdering av bebyggelse. Riksantikvarieämbetet. Uppsala.

Otryckta källor

Åhgren, M. 2011. Skydda så långt möjligt : den lokala kulturmiljövårdens hantering av kulturvärden i kulturlandskap och kulturmiljöer - en analys av fyra kulturmiljöprogram. Examensarbete i kulturvård. Högskolan på Gotland.

Kommunala planer

Fördjupad översiktsplan ÖP 56,
Centrala Mälarstranden – Västerås viktigaste förnyelseområde
Antagen 2004-04-29

Detaljplan för Båtservice m.m. i Kv Marinan,
Lillåudden, Västerås, 2007-09-12.

Internet

www.sjohistoriska.se

www.batklubbar.se

www.vasteras.se

www.wikipedia.com

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM130092
<i>VO Kulturmiljö; projektnr:</i>	3-13-119
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	434-3389-2013
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Västerås 1:203 och 1:144
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Västerås
<i>Kommun:</i>	Västerås
<i>Ägare-beställare:</i>	Länsstyrelsen i Västmanlands län
<i>Utredningen utförd av:</i>	Västmanlands läns museum Fredrik Ehlton, Byggnadsantikvarie Helena Arnell, Etnolog Karlskatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@lv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342